

Jane Eyrová

CHARLOTTE BRONTËOVÁ

Jane Eyrová

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cooboo.cz
www.albatrosmedia.cz

Charlotte Brontëová
Jane Eyrová – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Jane
Eyrová

CHARLOTTE BRONTĚOVÁ

Přeložila Petra Diestlerová

CooBoo Classics Svazek 3

1. kapitola

Ten den se nedalo jít na procházku. Dopoledne jsme sice asi hodinku bloumali mezi holými keři bez listí, ale po obědě (když paní Reedová neměla hosty, obědvala časně) s sebou chladný zimní vítr přinesl mraky tak temné a déšť tak pronikavý, že další výprava ven nepřípadala v úvahu.

Byla jsem ráda; nikdy jsem si neoblíbila dlouhé procházky, zejména za mrazivých odpolední; děsila jsem se návratů v sychravém soumraku, s prokřehlými prsty na ruce i na nohou a srdcem zarmouceným výtkami chůvy Bessie i pokořujícím vědomím, že se tělesnou konstitucí rozhodně nevyrovnám Elize, Johnovi ani Georgiáně Reedovým.

Ti tři – Eliza, John a Georgiana – se nyní shlukli kolem matky v salonu: spočívala na pohovce u krbu, a když měla u sebe svoje drahoušky (kteří se pro jednu ani nehádali, ani nebrečeli), vypadala dokonale šťastně. Mě zprostita povinnosti účastnit se toho shromáždění: mrzí ji, že si ode mě musí držet odstup, ale dokud se od Bessie nedozví a vlastním pozorováním si nepotvrdí, že se opravdu upřímně snažím vypěstovat si příjemnější a pro dítě vhodnější temperament a přitažlivější a veselejší způsoby – zkrátka lehčí, otevřenější a přirozenější projev –, musí mi odepřít výsady určené pouze pro spokojené, šťastné dětičky.

„Co jsem podle Bessie zase provedla?“ zeptala jsem se.

„Jane, nemám ráda dohadování a odmouvání; krom toho je něco skutečně odpudivého na dítěti, které mluví se staršími tímto způsobem. Běž se někam posadit, a dokud nebudeš schopná mluvit zdvořile, zůstaň zticha.“

K salonu přiléhal malý snídaňový pokoj, vklouzla jsem dovnitř. Stála v něm knihovna; rychle jsem si vybrala jeden svazek a předem se ujistila, že je v něm hodně obrázků. Vyšplhala jsem na sedátko v okenním výklenku; přisunula si paty k tělu, zkřížila nohy jako Turek, a když jsem za sebou důkladně zatáhla těžký rudý vlněný závěs, ocitla jsem se v dvojnásob bezpečné svatyni.

Na pravé straně mi zakrývaly výhled záhyby šarlatové látky, nalevo jsem měla průzračné okenní tabulky, které mě chránily před pošmourným listopadovým dnem, ale neoddělovaly mě od něj. Zatímco jsem listovala knihou, chvílemi jsem se zahleděla ven do chladného odpoledne. V dálce byla vidět jen bleďá mlžná prázdnota a mraky, přímo přede mnou se nabízel pohled na promáčený trávník, bouří zmítané keře a neutuchající déšť, který zběsile chlístal, než vzápětí dlouze, naříkavě zahřmělo.

Vrátila jsem se ke knize – byly to Bewickovy „Dějiny britského ptactva“. Obsah jako takový mě příliš nezajímal, ale nacházelo se v nich několik úvodních stránek, které jsem jako dítě nedokázala přejít s lhostejností. Pojednávaly o domovištích mořských ptáků; o „osamělých útesech a výběžcích“, jinak neobydlených; o norském pobřeží lemovaném od nejjižnějšího bodu, majáku Lindesnes, zvaného též Naze, nesčetnými ostrůvky, až po Severní mys, kde –

„V divých vírech moře Severní
vře kol nahých, dumných ostrovů
nejzazší Thulé, a kde Atlantská
se vlna dme skrz bouřné Hebridy.“¹

Stejně tak jsem nemohla ponechat bez povšimnutí popis bezútěšných pobřeží Laponska, Sibíře, Špicberků, Nové země, Islandu a Grónska, s „nezměrnou rozlohou arktického pásma a liduprázdnými oblastmi chmurné pustiny – zásobárnami mrazu a sněhu, kde se blyští pláně pevného ledu, navršeného během staletí zim, zvedají se do alpských výšin, obklopují pól a soustředí v sobě přemnohé krutosti nejhlubšího mrazu“. O těchto říších, bílých jako smrt, jsem si utvořila vlastní představu: mlhavou, jako u všech jen zpočátku pochopených pojmů, které mátožně proplovají dětskou myslí, avšak podivně působivou. Slova na úvodních stránkách se propojila s drobnými obrázky, které po nich následovaly, a dala smysl útesu osaměle trčícímu ze vzdutého, zpěněného moře; vraku člunu vyplavenému na pustý břeh; chladné, přízračné luně hledící zpoza mřížoví mračen na potápějící se loď.

Nedokážu vylíčit, jaký pocit ve mně vyvolal opuštěný hřbitůvek s čitelným nápisem na náhrobku, brankou, dvěma stromy a nízkým obzorem, lemovaný polorozpadlou zídou, a srpek právě vyšlého měsíce nad ním, který naznačoval soumrak.

Dvě lodi, nehybně uvízlé na bezvětřném moři, jsem považovala za mořské přízraky.

Padoucha vlekoucího na zádech lupičský vak jsem spěšně přeskakovala: naháněl mi hrůzu.

Stejně jako černého rohatého tvora, který seděl stranou na skále a pozoroval v dálce dav kolem šibenice.

Každý z těch obrázků vyprávěl příběh; příběh mému nerozvinutému pochopení a nedokonalému citění mnohdy nesrozumitelný, avšak hluboce poutavý: stejně zajímavý jako ty, které nám za zimních večerů občas vyprávěla Bessie, když byla náhodou v dobrém rozmaru; tehdy si odnesla ke krbu v dětském pokoji žehlicí stůl, dovolila nám, abychom usedli kolem něj, a zatímco uhlazovala krajky paní Reedové

a tvarovala lemy jejích nočních čepečků, udržovala si naši dychtivou pozornost zkazkami o lásce a dobrodružstvích, které pocházely ze starých pohádek a ještě starších balad, nebo (jak jsem pochopila později) ze stránek románů jako „Pamela“ či „Henry, hrabě z Morelandu“²

S Bewickem na klíně jsem byla šťastná, alespoň svým způsobem. Neděsila jsem se ničeho kromě vyrušení, a k němu došlo až příliš brzy. Dveře snídaňového pokoje se otevřely.

„Hej! Slečno Fňukno!“ křikl John Reed a pak se zarazil: zjistil, že pokoj je prázdný.

„Kam se kčertu poděla?“ pokračoval. „Lizzy? Georgy!“ zavolal na své sestry, „Joan tady není: povězte mamá, že utekla ven do deště – neposlušné psisko!“

„Ještěže jsem zatáhla závěs,“ pomyslela jsem si a toužebně si přála, aby mou skrýš neobjevil; a John Reed by ji sám od sebe nenašel; nebyl nadán ani bystrým zrakem, ani představitostí; jenže v tu chvíli strčila hlavu do dveří Eliza a okamžitě prohlásila: „Určitě bude na sedátku v okně, Jacku.“

A já jsem se okamžitě vynořila, neboť jsem se třásla při představě, že by mě zmíněný Jack tahal ven násilím.

„Tady jsem. Co mi chceš?“ zeptala jsem se rozpačitě a ustrašeně.

„Řekni: „Co si přejete, mladý pane Reede?““ opáčil. „A chci, abys přišla sem,“ dodal, usedl do křesla a gestem mi pokynul, že mám přistoupit a postavit se před něj.

John Reed byl čtrnáctiletý školák, o čtyři roky starší než já, neboť tenkrát mi bylo teprve deset; na svůj věk vysoký a mohutný, s těstovitou, nezdravou pletí, hrubými rysy v širokém obličejí, těžkými údy a velkýma rukama i chodidly. U stolu se obvykle cpal tak nezřízeně, až z toho měl zažívací potíže, kalné oči a syslí tváře. Správně měl být touhle dobou v internátě, ale mamá ho vzala na pár měsíců domů „kvůli jeho křehkému zdraví“. Pan Miles, ředitel jeho školy,

sice tvrdil, že by se chlapci vedlo docela dobře, kdyby mu z domova posílali méně koláčků a sladkostí, avšak matčino srdce se odvrátilo od tak drsného názoru a přiklonilo se k vybranějšímu mínění, že Johnova bledost je způsobena přílišnou námahou a možná i steskem po domově.

John ke své matce či sestřám nechoval žádnou velkou náklonnost a mě přímo nesnášel. Šikanoval mě a trápil; ne snad dvakrát či třikrát do týdne nebo jednou, dvakrát denně, ale neustále: každyčkový nerv v mém těle se ho děsil a každyčkový kus masa na mých kostech se krčil strachy, kdykoli se přiblížil. Někdy jsem byla hrůzou, kterou ve mně vyvolával, skoro bez sebe, neboť jsem před jeho hrozbami či útoky neměla žádné zastání; služebnictvo nechtělo mladého pána popudit tím, že by se postavilo na mou stranu proti němu, a paní Reedová byla v tomto ohledu slepá a hluchá: nikdy neviděla, jak mě bije, a neslyšela, jak mi nadává, ačkoli občas dělal obojí v její přítomnosti, byť častěji za jejími zády.

Jelikož jsem byla zvyklá Johna poslouchat, přistoupila jsem k jeho křeslu: asi tři minuty se věnoval tomu, že na mě vyplazoval jazyk, jak nejdále to šlo, aniž by si poškodil jeho kořen: věděla jsem, že každou chvíli udeří, a ačkoli jsem se té rány obávala, přemítala jsem o ohavném a šeredném zjevu, který mi ji uštědří. Možná mi tu myšlenku vyčetl z tváře, protože mě bez varování a beze slova vzápětí prudce uhodil. Zapotácela jsem se, a když jsem znovu získala rovnováhu, o jeden dva krůčky jsem od něj ucouvla.

„To máš za drzost, s jakou jsi předtím odmlouvala mamá,“ prohlásil, „a za to, jak se plížíš za závěsy, a za to, jak ses před chvíličkou tvářila, ty krysko!“

Byla jsem zvyklá na nadávky Johna Reeda a nikdy mě nenapadlo, že bych na ně mohla odpovédět; starala jsem se jen o to, jak přetrpět ránu, která bude po nadávce s jistotou následovat.

„Cos dělala za tím závěsem?“ zeptal se.

„Četla jsem si.“

„Ukaž mi tu knihu.“

Vrátila jsem se k oknu a donesla mu ji.

„Nemáš si co brát naše knihy; jsi chudá příbuzná, jak říká mamá; nemáš žádné peníze, otec ti nic nenechal, měla bys chodit žebrotou, a ne bydlet tady s dětmi panstva, jako jsme my, jíst stejná jídla jako my a oblékat se na účet naší mamá. Já tě teď naučím hrabat se v mých knihovnách: protože *jsou* moje, celý dům patří mně nebo mi za pár let patřit bude. Běž se postavit ke dveřím, co nejdál od zrcadel a od oken.“

Poslechla jsem, neboť jsem zprvu nechápala, co má v úmyslu; když jsem však viděla, jak zvedá ten svazek, míří a stoupá si, aby ho po mně mohl mrštít, bezděky jsem s poplašeným výkřikem uskočila: nebyla jsem však dost rychlá, letící kniha mě zasáhla a já upadla, uhodila jsem se o dveře a rozsekla si hlavu. Rána krvácela, bolest byla pronikavá: moje hrůza překročila vrchol a vystřídaly ji jiné pocity.

„Ničemný, krutý kluku!“ vykřikla jsem. „Jsi jako vrah – jsi jako otrokář – jsi jako římský císařové!“

Nedávno jsem přečetla Goldsmithovy „Dějiny Říma“ a na Nera, Caligulu a další jsem si udělala názor. A také jsem mlčky hledala podobnosti, ačkoli mě až dosud nikdy nenapadlo vyjádřit je nahlas.

„Cože! Cože!“ zaječel. „Co mi to řekla? Elizo, Georgiano, slyšely jste ji? Tohle povím mamá! Ale nejdřív –“

Rozběhl se přímo proti mně: cítila jsem, jak mě popadl za vlasy a za rameno; zaútočil na zoufalou bytost. Skutečně jsem v něm viděla tyrana: vraha. Ucítila jsem, jak mi pár kapek krve z rány na hlavě steklo po krku, a uvědomovala jsem si jakousi palčivou bolest; tyto vjemy na okamžik přemohly strach a já se začala bránit téměř zběsile. Dost dobře nevím, co jsem dělala rukama, ale John na mě zakřičel „Kryso! Kryso!“ a hlasitě se rozvřeštěl. Pomoc měl na dosah:

Eliza s Georgianou utíkaly pro paní Reedovou, která se mezitím uchýlila nahoru; nyní se dostavila na scénu, s Bessií a svou komornou Abbotovou v patách. Odtrhli nás od sebe; zaslechla jsem někoho říkat:

„Božíčku, božíčku! Jak se ta fúrie vrhla na mladého pána Johna!“

„Viděl někdy někdo takovou zuřivost?“

Potom paní Reedová nakázala: „Odvedte ji do červeného pokoje a zamkněte ji tam.“ Okamžitě se mě chopily čtyři ruce a odtáhly mě nahoru.

2. kapitola

Celou cestu jsem se vzpouzela: to u mě bylo nové a nepochybně to značně posílilo už beztak špatné mínění, které o mně Bessie a slečna Abbotová měly. Ale byla jsem skoro bez sebe nebo spíš, jak říkají Francouzi, *mimo sebe*: uvědomovala jsem si, že mě ta chvilková vzpoura vystavila hrozbě podivných trestů, a stejně jako každý jiný vzbouřený otrok jsem ve svém zoufalství cítila odhodlání dotáhnout to do konce.

„Přidržte jí ruce, slečno Abbotová; je jako vzteklá kočka.“

„Hanba, hanba!“ volala komorná. „Jak šokující chování, slečno Eyrová, uhodit mladého džentlmena, syna vaší dobrodějky! Vašeho mladého pána.“

„Pána! On je můj pán? Copak jsem služka?“

„Ne, jste méně než služka, protože neodvádíte žádnou práci, kterou byste oplatila to, že vás tu živí. Tak, tady se posadte a přemýšlejte nad svou ničemností.“

Tou dobou mě už dovlekly do pokoje, který určila paní Reedová, a násilím mě zatlačily na sedátko: něco mě přimělo zase vyskočit, jako bych byla na pérko, a dva páry rukou mě okamžitě zadržely.

„Jestli nezůstanete klidně sedět, budeme vás muset přivázat,“ prohlásila Bessie. „Slečno Abbotová, půjčte mi svoje podvazky, ty moje by hned přetrhla.“

Slečna Abbotová se odvrátila, aby vyprostila masitou nohu z požadovaného pouta. Tyto přípravy a další poní-

žení, které by ten úkon znamenal, mě připravily o část výbušnosti.

„Nesundávejte si je,“ vykřikla jsem, „ani se nehnu.“

Abych jim to dokázala, přidržela jsem se sedátka oběma rukama.

„To bych vám radila,“ řekla Bessie, a když si ověřila, že jsem se skutečně podrobila, pomalu mě pustila; a pak tam se slečnou Abbotovou stály s rukama založenýma na hrudi a zamračeně, pochybovačně si mě měřily, jako by si nebyly jisté mou přičetností.

Bessie se nakonec obrátila ke komorné a řekla: „Nic takového ještě nikdy neudělala.“

„Ale vždycky to měla v sobě,“ zněla odpověď. „Já madam často opakuju, co si o tom děcku myslím, a madam se mnou souhlasí. Je to prohnaná tajnůstkářka: nikdy jsem neviděla dívku jejího věku, která by byla tak záłudná.“

Bessie neodpověděla, ale po chvílce se ke mně otočila se slovy: „Měla byste si uvědomit, slečno, že jste paní Reedové zavázaná za to, že se vás ujala: kdyby vás vyhnala, musela byste jít do chudobince.“

Na to jsem neměla co říct: ta slova pro mě neznamenal žádnou novinku; moje úplně první životní vzpomínky obsahovaly něco podobného. Výčitky a připomínky mé závislosti se mi v uších proměnily v jakési zpěvavé kvílení; velmi bolestné a drtivé, ale jen částečně srozumitelné. Slečna Abbotová si přisadila:

„A neměla byste si myslet, že jste snad slečnám Reedovým a mladému panu Reedovi rovná jen proto, že paní laskavě dovolila, abyste vyrůstala společně s nimi. Budou mít hodně peněz, a vy nebudete mít žádné: ve svém postavení musíte být pokorná a snažit se být jim co nejpríjemnější.“

„Říkáme vám to pro vaše dobro,“ dodala Bessie, nijak příkrým tónem, „měla byste se snažit být užitečná a milá,

a pak tady možná najdete domov, ale když se budete chovat vzpurně a hrubě, určitě vás pošlou pryč.“

„A navíc,“ řekla slečna Abbotová, „ji potrestá Bůh: mohl by ji uprostřed jednoho z těch záchvatů srazit k zemi, a kam by pak šla? Pojdte, Bessie, necháme ji tady: ani za nic bych nechtěla mít srdce jako ona. Modlete se, slečno Eyrová, až zůstanete sama; protože jestli se nebudete kát, mohlo by se protáhnout komínem něco zlého a odnést si vás.“

Odešly, zavřely za sebou dveře a zamkly je.

Červený pokoj byla neobývaná ložnice, kde velmi zřídka někdo přespával: vlastně bych měla říct nikdy, kromě případů, kdy nečekaný příliv hostů do sídla Gateshead vedl k nutnosti využít veškeré ubytovací prostory, jež se nabí- zely; a přece to byla jedna z největších a nejvelkolepějších komnat v celém domě. Uprostřed se jako svatostánek tyči- la postel na mohutných mahagonových sloupcích, zakrytá závěsy z tmavorudého damašku; dvě velká okna, vždy se staženými roletami, byla napůl zahalená girlandami a zá- hyby podobné draperie; koberec byl červený; stolek u paty postele pokrýval karmínový ubrus; stěny měly světle žluto- hnědou barvu s nádechem růžové; šatník, toaletní stolek, židle, to všechno bylo ze starého mahagonu, který se temně leskl. Z těchto temných stínů vysoko stoupaly a bíle zářily matrace a polštáře navršené na lůžku, zakryté sněhobílým přehozem z tuhé marseilleské bavlny. Jen nepatrně méně působivé bylo bohatě polstrované křeslo poblíž hlavy po- stele, rovněž bílé, před nímž stála podnožka, takže v mých očích vypadalo jako bledý trůn.

V místnosti byla zima, protože se tu jen zřídka zatápě- lo; vládlo tu ticho, jelikož se nacházela daleko od dětského pokoje i kuchyně; působila slavnostně, protože se vědělo, že sem jen málokdy někdo vstoupí. Pouze o sobotách sem docházela pokojská, aby setřela ze zrcadel a nábytku prach, který se tam během týdne tiše nashromáždil; a tu a tam ji

navštěvovala sama paní Reedová, aby si prohlédla obsah jisté tajné zásuvky v šatníku, kde byly uloženy rozmanité pergameny, její šperkownice a miniaturní portrét jejího zesnulého manžela; a v těch posledních slovech spočívá tajemství červeného pokoje – kouzlo, které ho udržovalo tak opuštěný navzdory vši té nádheře.

Pan Reed zemřel před devíti lety: právě v této ložnici vydechl naposledy; tady byl slavnostně vystaven; odsud zaměstnanci pohřebního ústavu vynesli jeho rakev, a od toho dne ji jakási ponuře posvátná atmosféra chránila před příliš častými návštěvami vetřelců.

Sedátko, na něž mě Bessie a zahořklá slečna Abbotová pohrůzkami přikovaly, byl nízký otoman vedle mramorového krbu; postel se tyčila přede mnou, po pravici jsem měla vysoký tmavý šatník, v jehož lesklých výplních se míhaly matné, roztržité odrazy; po levici pak okna skrytá za závěsy a velké zrcadlo mezi nimi, jež odráželo majestátní prázdnotu lože i pokoje. Nebyla jsem si úplně jistá, jestli ty dvě za sebou zamkly, a když jsem se odvážila pohnout, šla jsem si to ověřit. Želbohu ano: žádný žalář nikdy nebyl uzavřený pevněji. Při návratu jsem musela projít před tím zrcadlem a hlubiny, které odhalovalo, bezděky přitáhly můj fascinovaný pohled. V oné přízračné zející prázdnotě vypadalo všechno ještě chladněji a temněji než ve skutečnosti: a podivná postavička, která z ní na mě hleděla, jejíž bledé tváře a paže vystupovaly ze šera a oči lesklé strachem těkaly kolem, zatímco všechno ostatní bylo strnulé, působila jako opravdový duch: připomínala mi jedno z těch strašidelných stvoření, napůl vílu, napůl skřítku, která v Bessiiných večerních příbězích vycházela z odlehlých roklinek na blatech, zarostlých kapradím, a zjevovala se pozdním pocestným. Vrátila jsem se na své sedátko.

V tu chvíli se mě zmocnila pověřčivost, ale ještě nenastala hodina jejího úplného vítězství: krev jsem měla pořád

rozehřátou; rozpoložení vzbouřeného otroka mi stále dodávalo trpkou sílu; musela jsem nejprve zarazit prudký příval úvah o minulosti, než podlehnu chmurné přítomnosti.

Všechno surové tyranizování od Johna Reeda, pohrdavá lhostejnost jeho sester, odpor jeho matky i zaujatost služebnictva v mé rozrušené mysli vířily jako tmavé usazeniny v kalné studni. Proč musím pořád trpět, proč mě ustavičně zastrašují, obviňují, věčně odsuzují? Proč se nikdy nedokážu zavděčit? Proč se marně snažím získat něčí přízeň? Eliza, umíněná a sobecká, měla respekt. Georgianě, rozmazené a plné žlučovité zloby, s potouchlou a přidrzkou povahou, se všichni snažili vyhovět. Její krása, její růžové tvářičky a zlaté kadeře zjevně těšily každého, kdo se na ni podíval, a kvůli nim se jí promíjely všechny nedostatky. Johnovi se nikdo neprotivil, natož aby ho potrestal; ačkoli lámal vaz hrdličkám, zabíjel pávata, štvál psy na ovce, otrhal z révy ve skleníku všechny hrozny a ulámal poupata nejkrásnějším květinám v zimní zahradě; své matce navíc říkal „starucho“ a někdy jí spílal kvůli její snědé pleti, podobné té jeho; nedbal na její přání; nezřídka trhal a ničil její hedvábné róby; a přece byl pořád „její největší drahoušek“. Já se neodvažovala dopustit žádné chyby; snažila jsem se plnit všechny povinnosti; a stejně mi říkali, že jsem neposlušná a únavná, trucovitá a potměšilá, od rána do poledne a od poledne do večera.

Hlava mě dosud bolela od té rány a pádu, a trochu krvácela: přesto nikdo nepokáral Johna za to, že mě svévolně udeřil, a když jsem se proti němu obrátila, abych se uchránila dalšího nesmyslného násilí, zahrnuli mě všichni opovržením.

„Nespravedlnost! Nespravedlnost!“ říkal můj rozum, je muž ten bolestivý podnět propůjčil předčasně vespělou, byť prchavou sílu; a Odhodlání, podobně probuzené, mi nabízelo podivné způsoby, jak uniknout před nesnesitelným útla-

kem – jako třeba utéct, nebo pokud by to nebylo proveditelné, úplně přestat jíst a pít a dobrovolně podlehnout smrti.

Jak moje duše trpěla za onoho pošmourného odpoledne! V jakém zmatku tonula celá moje mysl a v jakém vzbouření celé moje srdce. A navíc v jaké temnotě, v jaké hluboké nevědomosti jsem sváděla ten duševní boj. Nedokázala jsem si odpovédět na neumlkající vnitřní otázku – *proč* tolik trpím; nyní s odstupem – neprozradím kolika let – to chápu zcela jasně.

V Gatesheadu jsem představovala falešný tón; nic jsem tam neznamenal; nic ve mně nebylo v souladu s paní Reedovou, jejími dětmi či s vazaly, které si vybrala. Nemilovali mě a pravdou je, že stejně málo jsem milovala i já je. Nebylo jejich povinností pohlížet vlídně na bytost, která nedokázala cítit sympatie ani k jedinému z nich; na nepatřičnou bytost, jež byla povahou, schopnostmi, sklony jejich pravým opakem; zbytečnou bytost, která nedokázala sloužit jejich zájmům nebo jim poskytovat potěšení; škodlivou bytost, jež v sobě chovala zárodky nesouhlasu s tím, jak s ní jednali, a pohrdání k tomu, jak ji soudili. Víím, že kdybych tenkrát byla veselá, bystrá, bezstarostná, náročná, hezká, bujná dítě – byť stejně závislé a opuštěné –, snášela by paní Reedová mou přítomnost lépe, její potomci by vůči mně cítili větší srdečnost či sounáležitost a služebnictvo by tolik nepodléhalo sklonu dělat ze mě obětního beránka dětského pokoje.

Sluneční světlo se z červeného pokoje začínalo vytrácet; už minula čtvrtá hodina a zatažené odpoledne přecházelo v ponurý soumrak. Slyšela jsem, jak déšť s neutuchající silou buší do okna na schodišti a v hájku za sídlem kvílí vítr; postupně jsem vychládala na kámen a opouštěla mě kuráž. Na oharky uhasínajícího hněvu vlhce dopadla moje obvyklá nálada – směs pokoření, pochyb o sobě a drtivé sklíčenosti. Všichni říkali, že jsem zkažená, a možná taková opravdu jsem; copak jsem ještě před chvilkou nepřemýš-

lela o tom, že se vyhladovím k smrti? To je určitě zločin; a jsem vůbec připravená zemřít? Je pro mě krypta pod kněžištěm gatesheadského kostela lákavým útočištěm? Řekli mi, že právě v takové kryptě je pohřbený pan Reed, a když mi ho vzpomínka přivedla na mysl, s narůstajícím děsem jsem se jím začala zaobírat. Nepamatovala jsem si ho, ale věděla jsem, že to byl můj rodný strýc – bratr mé matky –, který mě k sobě vzal coby osiřelé nemluvně, a že ve svých posledních okamžicích vymámil z paní Reedové slib, že mě vychová a bude o mě pečovat jako o jedno z vlastních dětí. Paní Reedová se patrně domnívala, že slib dodržela; a troufám si říct, ho skutečně dodržela natolik, nakolik jí to umožnila její přirozenost: ale copak by mohla mít upřímně ráda vetřelkyni, která nepocházela z jejího rodu a po manželově smrti ji s ní nic nepojilo? Muselo jí být nanejvýš protivné, že ji onen vynucený slib zavázal k rodičovské péči o cizí dítě, které nemohla milovat, a že musela toho nevíтанého cizince dennodenně vídat uprostřed své rodiny.

Náhle se mě zmocnila neobvyklá představa. Nepochybovala jsem – nikdy jsem nepochybovala –, že kdyby byl pan Reed naživu, jednal by se mnou laskavě; a když jsem tam tak seděla a dívala se na bílou postel a ztemnělé stěny – a občas zbloudila fascinovaným pohledem k matně se lesknoucímu zrcadlu –, začala jsem se rozpomínat na to, co jsem slyšela o mrtvých, kteří nemohou pokojně spočinout hrobě, neboť jejich poslední přání nebyla splněna, a vracejí se na zem, aby potrestali křivopřísežníky a pomstili utlačované; a napadlo mě, že by duch pana Reeda, znepokojený křivdami páchanými na dítěti jeho sestry, mohl opustit místo svého posledního odpočinku – ať už v kostelní kryptě, nebo v neznámém světě, kam se lidé odebírají po smrti – a zjevit se přede mnou v téhle komnatě. Otréla jsem si slzy a udusila vzlyky ze strachu, aby nějaká známka prudkého žalu nepřiměla nadpřirozený hlas k pokusu mě utěšit

nebo nevyvolala z šera tvář obklopenou svatozáří, jež by se nade mnou sklonila s podivnou lítostí. Ta představa, byť teoreticky útěšná, mi připadala hrůzná, pokud by se stala skutečností: ze všech sil jsem se ji pokoušela potlačit – snažila jsem se být pevná. Setřepala jsem si vlasy z obličeje, zvedla hlavu a pokusila se směle rozhlédnout po tmavé místnosti: v tu chvíli se na stěně zalesklo světlo. Je to snad, tázala jsem se sama sebe, měsíční paprsek pronikající dovnitř nějakou štěrbinou v roletě? Ne, světlo měsíce je nehybné, zatímco toto se pohybovalo; pod mým pohledem doklouzalo ke stropu a rozechvěle se zastavilo nad mou hlavou. Dnes dokážu snadno odhadnout, že onen paprsek světla byl pravděpodobně odlesk lucerny, kterou si někdo nesl přes trávník: ale tenkrát, s myslí tolik připravenou na hrůzu a s nervy chvějícími se rozrušením, jsem považovala tékající paprsek za předzvěst jakési záhrobní vize. Srdce se mi rozbušilo, hlava se rozpálila; uši mi naplnil zvuk, který jsem považovala za ševelení křídel: připadalo mi, že se ke mně něco přiblížilo: náhle mě to tísnilo, dusilo: moje odhodlání se zhroutilo a z hrdla se mi bezděčně vydral zběsilý výkřik; rozběhla jsem se ke dveřím a zoufale zalomcovala klikou. Z chodby se ozvaly chvatné kroky; v zámku se otočil klíč, dovnitř vstoupila Bessie s Abbotovou.

„Slečno Eyrová, není vám něco?“ zeptala se Bessie.

„Takový příšerný zvuk! Projel mnou jako nůž!“ zvolala Abbotová.

„Odvedte mě odsud! Nechte mě jít do dětského pokoje!“ vykřikla jsem.

„Proč? Jste zraněná? Viděla jste něco?“ naléhala znovu Bessie.

„Ach! Viděla jsem světlo a myslela jsem, že se objeví duch.“ Popadla jsem Bessii za ruku a ona mi to dovolila.

„Ječela schválně?“ prohlásila Abbotová poněkud znechuceně. „A jaký to byl jek! Kdyby měla velké bolesti, dalo by

se to omluvit, ale ona nás jen chtěla všechny přivolat: znám ty její zlovolné kousky.“

„Co se to tady děje?“ zeptal se rázně další hlas a chodbou přidusala paní Reedová, čepec měla nakřivo a šaty jí výhrůžně šustily. „Abbotová, Bessie, tuším, že jsem dala pokyn, že Jane Eyrová má zůstat v červeném pokoji, dokud pro ni sama nepřijdu.“

„Slečna Jane hrozně hlasitě vykřikla, paní,“ obrátila se k ní Bessie naléhavě.

„Nechte ji,“ zněla jediná odpověď. „Pust' Bessiiny ruce, dítě: tímhle způsobem se odsud nedostaneš, to mi věř. Nesnáším lstivost, zejména u dětí; je mou povinností dát ti najevo, že takové triky neúčinkují: teď tady zůstaneš o hodinu déle, a pouze pokud budeš dokonale pokorná a klidná, propustím tě.“

„Ach, tetičko! Slitujte se! Odpusťte mi! Nedokážu to snést – prosím, potrestejte mě nějak jinak! Umřu, jestli –“

„Ticho! Tahle výbušnost je téměř odpudivá.“ Jsem si jistá, že to tak cítila. V jejích očích jsem byla předčasně vyspělá herečka: upřímně na mě pohlížela jako na směš škodlivých vášní, zlovolného ducha a nebezpečné falše.

Bessie s Abbotovou se vzdálily, paní Reedová ztratila trpělivost s mou nyní zběsilou úzkostí a divokými vzlyky, prudce mě strčila zpátky do pokoje a bez jediného dalšího slova mě zase zamkla. Slyšela jsem, jak šustí pryč; a krátce poté, co odešla, jsem nejspíš dostala nějaký záchvat: upadla jsem do bezvědomí, což celý výjev uzavřelo.

3. kapitola

Pak už si na nic nevzpomínám. Probrala jsem se s pocitem, že jsem právě prožila děsivou noční můru, a spatřila jsem před sebou strašlivou rudou zář křížovanou tlustými černými mřížemi. Taky jsem slyšela hlasy, trochu dutě, jako by byly tlumené přívalem větru nebo vody; moje vnímání ochromilo rozrušení, nejistota a nade vším převládající pocit hrůzy. Zakrátko jsem ucítila, že se mnou někdo hýbe; zvedá mě, podpírá mě v sedu, a to něžněji, než mě kdy předtím někdo zvedal či podpíral. Opřela jsem si hlavu o polštář nebo o paži a pocítila klid.

O pět minut později se oblak zmatenosti rozplynul; náhle jsem si jasně uvědomovala, že ležím ve vlastní posteli a ta rudá zář je oheň v dětském pokoji. Byla noc; na stole hořela svíčka; Bessie stála u paty postele s mísou v ruce a na židli vedle mého polštáře seděl nějaký pán a skláněl se nade mnou.

Pocítila jsem nevýslovnou úlevu, konejšivou jistotu ochrany a bezpečí, když jsem zjistila, že v pokoji je cizí člověk, někdo, kdo nepatří na Gateshead a nemá žádnou vazbu k paní Reedové. Odvrátila jsem se od Bessie (ačkoli její přítomnost mi vadila méně, než kdyby tam stála například Abbotová) a zadívala se tomu pánovi do tváře: poznala jsem ho, byl to pan Lloyd, lékárník, kterého paní Reedová někdy povolávala, když churavělo služebnictvo – sobě a dětem volala lékaře.

„Tak, kdopak jsem?“ zeptal se.

Vyslovila jsem jeho jméno a zároveň mu nabídla ruku: on se jí s úsměvem chopil a řekl: „No no, brzy to bude zase dobré.“ Potom mě položil, obrátil se k Bessii a nařídil jí, ať dá pozor, aby mě během noci nic nerušilo. Poté co jí dal pár dalších pokynů a oznámil, že se zítra opět zastaví, k mé velké lítosti odešel; dokud seděl na židli vedle mého polštáře, připadala jsem si chráněná a v přátelské společnosti; jakmile za ním zaklaply dveře, celá místnost potemněla a já poklesla na duchu; na srdce mi ztěžka dolehl nevýslovný smutek.

„Myslíte, že dokážete usnout, slečno?“ zeptala se Bessie docela vlídně.

Stěží jsem se jí odvážíla odpovědět, ze strachu, že další věta bude drsná. „Pokusím se.“

„Nechtěla byste se napít nebo něco sníst?“

„Ne, děkuju vám, Bessie.“

„Tak to si asi půjdu lehnout, protože už je po půlnoci, ale kdybyste v noci něco potřebovala, můžete mě zavolat.“

Jak úžasné zdvořilé chování! Osmělilo mě natolik, že jsem si troufla položit otázku.

„Bessie, co to se mnou je? Jsem nemocná?“

„V červeném pokoji se vám udělalo špatně, nejspíš od pláče; co nevidět budete určitě jako rybička.“

Bessie odešla do pokojíku pro služku, který se nacházel hned vedle. Slyšela jsem, jak říká:

„Sarah, pojd' si prosím lehnout ke mně do dětského pokoje; za živý svět bych dneska nechtěla být s tím ubohým děťátkem sama; mohla by umřít; je opravdu zvláštní, že dostala takový záchvat; zajímalo by mě, co asi viděla. Paní na ni byla trochu příliš tvrdá.“

Sarah se vrátila s ní; obě si šly lehnout a před usnutím si ještě půl hodiny špitaly. Doléhaly ke mně jen útržky jejich rozhovoru, z nichž jsem až příliš jasně pochopila, co je hlavním probíraným tématem.

„Něco kolem ní prošlo, postava v bílém, která se pak rozplynula“ – „Za ním krácel velký černý pes“ – „Trojí hlasité zaklepání na dveře komnaty“ – „Světlo na hřbitově přesně nad jeho hrobem“ – atd. atd.

Konečně obě usnuly; oheň i svíčka uhasly. Pro mě však hodiny té dlouhé noci ubíhaly v přízračné bdělosti; ucho, oko i mysl byly stejně napjaté hrůzou, takovou hrůzou, jakou dokážou cítit jenom děti.

Po příhodě v červeném pokoji nenásledovala žádná těžká či dlouhá tělesná choroba: pouze jsem utrpěla nervový šok, jehož následky pocituji dodnes. Ano, paní Reedová, právě vám vděčím za některé trýznivé poryvy duševní bolesti. Ale měla bych vám odpustit, neboť jste nevěděla, co činíte: když jste mi trhala srdce, domnívala jste se, že pouze vykořeňujete mé špatné sklony.

Nazítří kolem poledního už jsem byla vzhůru, oblečená, a seděla jsem zachumlaná v plédu u krbu v dětském pokoji. Na těle jsem se cítila slabá a zlomená; avšak horším trápením pro mě byla nesdělitelná sklíčenost myslí: sklíčenost, která působila, že se mi z očí v tichosti řinuly slzy. Sotva jsem si otřela z tváře jednu slanou kapku, hned skanula další. A přesto jsem si říkala, že bych měla být šťastná, neboť tam nepobýval žádný z Reedových – všichni odjeli kočárem se svou mamá. I Abbotová šla v jiném pokoji a Bessie chodila kolem, uklízela hračky, urovnávala zásuvky a čas od času se ke mně obracela nezvykle laskavým slovem. Taková situace by pro mě měla představovat hotový ráj, jelikož jsem byla zvyklá na život plný neustálého kárání a nevděčného posluhování; jenže moje zjitřené nervy byly nyní v takovém stavu, že je žádný klid nedokázal ukonejšit a žádné potěšení příjemně rozrušit.

Bessie odešla do kuchyně a donesla mi koláček na krásně malovaném porcelánovém talířku, kde uprostřed hnízila rajka na věnci ze svlačců a růžových poupátek, což ve

mně dříve probouzelo bezmezný obdiv a často jsem prosila, aby mi dovolili vzít si ten talířek do rukou a prohlédnout si ho zblízka, avšak dosud jsem byla pokládána za nehodnou takové výsady. Ten vzácný kousek porcelánu mi Bessie nyní položila na klín a srdečně mě vybídla, abych kolečko křehkého pečiva snědla. Zbytečná laskavost! Přišla, jako většina laskavostí, které jsou dlouho odpírané a marně žádané, příliš pozdě! Nedokázala jsem koláček sníst; a ptáčí peří, odstíny květin, to všechno mi připadalo podivně vybledlé! Odložila jsem talířek i s koláčkem. Bessie se zeptala, jestli bych nechtěla nějakou knížku; slovo *knížka* mě na okamžik povzbudilo a já ji poprosila, aby mi z knihovny přinesla „Gulliverovy cesty“. Tu knihu jsem s potěšením pročítala znovu a znovu. Považovala jsem ji za naučné vyprávění a objevila v ní zdroj, který ve mně dokázal probudit hlubší zájem než pohádky: neboť když jsem marně hledala skřítky mezi listy a zvonky náprstníku, pod muchomůrkami a v břechtanu obrůstajícím staré výklenky ve zdech, nakonec jsem se smířila se smutnou pravdou, že z Anglie už všichni odešli do nějaké divočiny, kde jsou lesy temnější a hustší a osídlení řidší, zatímco Liliput a Brobdingnag pro mě byly pevné součásti zemského povrchu a nepochybovala jsem, že jednoho dne, podstoupím-li dlouhou cestu, spatřím na vlastní oči políčka, domečky, stromečky, maličké lidičky, drobounké kravičky, ovečky i ptáčky jedné říše; a kukuřičná pole vysoká jako lesy, obludné mastify, strašlivé kočky a věžím podobné muže a ženy té druhé. Když jsem však ten milovaný svazek držela v rukou nyní – když jsem otáčela jeho stránky a hledala v nádherných obrázcích kouzlo, které jsem v nich až dosud vždycky bez výjimky nacházela –, všechno se mi jevilo přízračné a pochmurné; z obrů se stali vyzábělé obludy, z trpaslíků zlovolní a děsiví skřeti, z Gullivera ten nejtesknější z poutníků v nesmírně hrůzných a nebezpečných končinách. Zavřela jsem knihu, protože jsem

ztratila odvalu zkoumat ji dál, a odložila jsem ji na stolec vedle nedotčeného koláčku.

Bessie už skončila s oprašováním a úklidem pokoje, a když si umyla ruce, otevřela zásuvku plnou nádherných ústřížků hedvábí a saténu a začala šít nový čepec pro Georgiannu panenku. Při práci se dala do zpěvu a ta píseň začínala slovy:

„Když jsme se toulali po lesích a lukách,
dávno, dávno již.“

Tu písničku jsem znala a často jsem jí naslouchala s dychtivým potěšením, neboť Bessie měla sladký hlas – jak mi alespoň připadalo. Avšak nyní, ačkoli byl její hlas stále sladký, z té melodie číšel nepopsatelný smutek. Chvilkami, zaujatá prací, zpívala refrén velmi tiše a pomalu a „dávno, dávno již“ znělo jako ta nejtruchlivější kadence pohřebního žalmu. Pak přešla k jiné baladě, tentokrát skutečně teskné.

„Nožky mám ušlé a nikdo ku pomoci,
hory jsou zrádné, tolik lopoty,
zakrátko soumrak bezměsíčné noci
zahalí stezku nebohé sirotky.“

Ach, proč mě poslali trním a hložíím
přes blata daleko do temnoty,
lidé jsou krutí a jen andělé boží
střeží teď kroky nebohé sirotky.

Však z dálky už vánek přináší krásu,
mraky se ztratí, hvězdy září v ústrety,
Bůh ve své milosti nabídne spásu,
ochrání duši nebohé sirotky.

I když se pode mnou prolomí lávka,
ve skalách zbloudím do nicoty,
nebeský otec, vtělená láska,
ujme se vlídně nebohé sirotky.

Ač nemám přístřeší, dává mi sílu
jediná myšlenka vprostřed samoty.
Nebe je domov, tam spočinu v míru,
vždyť Bůh je přítelem nebohé sirotky.“

„No tak, slečno Jane, neplačte,“ řekla Bessie, když dozpívala. Stejně dobře by mohla říkat ohni „Nehoř!“, jenže jak by mohla rozpoznat mučivé utrpení, které mnou otřásalo? Během dopoledne přišel znovu pan Lloyd.

„Vida, už jste na nohou!“ prohlásil, když vstoupil do dětského pokoje. „Tak, chůvo, jak se vede pacientce?“

Bessie odpověděla, že se mi vede velmi dobře.

„To by ale měla vypadat trochu veseleji. Pojdte sem, slečno Jane: jmenujete se Jane, že?“

„Ano, pane, Jane Eyrová.“

„Vida, vy jste plakala, slečno Jane Eyrová: můžete mi prozradit proč? Máte bolesti?“

„Ne, pane.“

„Och! Já myslím, že pláče, protože si s paní nemohla vyjet kočárem,“ ozvala se Bessie.

„To určitě ne! Na takovou trucovitost je už přece velká.“

To byl i můj názor; a jelikož se to křivé obvinění dotklo mé sebeúcty, hbitě jsem odpověděla: „Nikdy v životě jsem neplakala kvůli něčemu takovému: nenávidím vyjíždky v kočáře. Pláču, protože jsem nešťastná.“

„Ale jděte, slečno!“ vyhrkla Bessie.

Ten dobrý lékárník se zatvářil trochu zmateně. Stála jsem před ním; velmi pozorně se mi díval do tváře; oči měl malé, šedé a nepříliš jasné, ale myslím, že dnes bych je považova-

la za bystré: jeho rysy byly drsné, ale výraz dobrosrdečný. Když si mě důkladně prohlédl, zeptal se: „Z čeho jste včera onemocněla?“

„Upadla,“ vložila se do toho znovu Bessie.

„Upadla! To je zase, jako bychom mluvili o batoleti! Copak ve svém věku neumí chodit? Vždyť už jí musí být osm nebo devět let.“

„Srazili mě,“ vysvětlila jsem stručně, v dalším záchvatu raněné hrdosti, „ale z toho jsem neonemocněla,“ dodala jsem, zatímco si pan Lloyd dával šňupec tabáku.

Právě když vracel tabatěrku do kapsičky u vesty, rozezněl se hlasitý zvon ohlašující oběd pro služebnictvo; lékárník věděl, co je to za zvuk. „Můžete jít dolů, chůvo,“ řekl. „Než se vrátíte, udělám slečně Jane přednášku.“

Bessie by raději zůstala, ale byla nucena odejít, neboť v sídle Gateshead se přísně vyžadovalo, aby všichni chodili k jídlu včas.

„Takže z toho pádu jste neonemocněla?“ navázal pan Lloyd, když Bessie odešla.

„Zavřeli mě do pokoje, kde je duch, a nechali mě tam po setmění.“

Viděla jsem, jak se pan Lloyd usmál i zamračil zároveň. „Duch! Copak jste přece jenom pořád batole? Vy se bojíte duchů?“

„Ducha pana Reeda se bojím; on v tom pokoji umřel a byl tam vystaven. Bessie ani nikdo jiný by tam večer nešel, kdyby se tomu mohli vyhnout, a bylo kruté, že mě tam zavřeli samotnou bez svíčky – tak kruté, že na to nikdy nezapomenu.“

„Nesmysl! A z toho jste tak nešťastná? A teď, za denního světla, se pořád bojíte?“

„Ne; jenže co nevidět zase přijde noc, a navíc – jsem nešťastná – velmi nešťastná, i kvůli jiným věcem.“

„Jakým jiným věcem? Můžete mi o některých z nich povědět?“

Jak jsem si přála dát mu úplnou odpověď na tuto otázku! A jak obtížné bylo s nějakou odpovědí přijít! Děti toho cítí hodně, ale nedokážou rozebírat své pocity; a pokud v myšlenkách provedou alespoň částečný rozbor, neumějí výsledek toho procesu vyjádřit slovy. Jelikož jsem se však obávala, že promarním tuto první a jedinou příležitost ulevit si od svého žalu tím, že se s ním někomu svěřím, po chvilce rozrušeného mlčení jsem ze sebe vypravila sice ubohou, ale do jisté míry pravdivou odpověď.

„Především nemám otce ani matku ani žádné sourozence.“

„Máte laskavou tetu, bratrance a sestřenicu.“

Znovu jsem se odmlčela a pak jsem překotně vyhrkla:

„Ale John Reed mě srazil na zem a teta mě zavřela v červeném pokoji.“

Pan Lloyd podruhé vytáhl tabatěrku.

„Nepřipadá vám Gateshead jako velmi krásný dům?“ zeptal se. „Nejste vděčná za to, že můžete žít na tak pěkném místě?“

„Není to můj dům, pane, a Abbotová říká, že mám menší právo tady být než nějaká služka.“

„Pcha! Přece nemůžete být tak hloupá, abyste si přála opustit takové nádherné sídlo?“

„Kdybych měla kam jinam jít, s radostí bych je opustila; jenže já se z Gatesheadu nedostanu, dokud nebudu dospělá.“

„Možná ano – kdo ví? Máte kromě paní Reedové ještě nějaké příbuzné?“

„Myslím, že ne.“

„Nikoho z otcovy strany?“

„Nevím; jednou jsem se na to tetičky Reedové zeptala, a ona řekla, že mám možná nějaké chudé příbuzné z nízkých poměrů, kteří se jmenují Eyrovi, ale o nich ona nic neví.“

„Kdybyste takové příbuzné měla, chtěla byste k nim jít?“

Zamyslela jsem se. Dospělí se chudoby děsí a děti ještě víc; nemají jasnou představu o příčinnivé, usilující, úctyhodné chudobě; to slovo si spojují pouze s otrhaným oblečením, nedostatkem jídla, studenými krby, hrubými způsoby a odpornými neřestmi: chudoba pro mě znamenala totéž co zneuctění.

„Ne, nelíbilo by se mi patřit k chudým lidem,“ zněla moje odpověď.

„Ani kdyby k vám byli laskaví?“

Zavrtěla jsem hlavou; domnívala jsem se, že chudí lidé nemají prostředky na to, aby byli laskaví; a taky bych se musela naučit mluvit jako oni, převzít jejich způsoby, být nevzdělaná, vyrůstat jako ty chudé ženy, které jsem občas vídala, jak kojí nemluvnata nebo perou oblečení u dveří chalup ve vsi Gateshead: ne, nebyla jsem taková hrdinka, abych si vykoupila svobodu za cenu společenské třídy.

„Ale jsou vaši příbuzní opravdu tak chudí? Pracují?“

„To netuším; tetička Reedová říká, že jestli nějaké mám, bude to žebrácká banda; a já bych nechtěla chodit žebratou.“

„A nelíbilo by se vám ve škole?“

Znovu jsem se zamyslela: stěží jsem věděla, co to taková škola je; Bessie o ní občas mluvila jako o místě, kde mladé dámy sedí v lavicích, nosí přimidla a očekává se od nich, že se budou chovat nanejvýš elegantně a vybraně; John Reed svou školu nenáviděl a svého učitele mučil, jenže názory Johna Reeda pro mě nebyly žádné měřítko, a ačkoli Bessiiny historky o školní kázni (načerpané od mladých dam z rodiny, kde žila, než přišla na Gateshead) byly mírně děsivé, poznámky o tom, čeho ty mladé dámy ve škole dosáhly, mi připadaly stejnou měrou lákavé. Chlubila se tím, jak krásné krajinky a květiny malovaly, jaké písně dokázaly zazpívat a jaké skladby zahrát; jaké taštičky svedly uháčkovat a jak pěkně překládaly francouzské knížky; a když jsem tomu naslouchala, mého ducha to svádělo k nápodobě. Ško-

la by navíc znamenala naprostou změnu; ta představa naznačovala dlouhou cestu, naprosté odtržení od Gatesheadu a vstup do nového života.

„Vlastně bych šla do školy ráda,“ zněl slyšitelný závěr mého přemítání.

„Vida, vida, kdo ví, co se může stát?“ prohlásil pan Lloyd, když se zvedal. „Tomu dítěti by prospěla změna vzduchu a prostředí,“ dodal pro sebe, „nervy nejsou v dobrém stavu.“

Bessie se vrátila a ve stejnou chvíli zarachotil na šterkové příjezdové cestě kočár.

„To se vrací vaše paní, chůvo?“ zeptal se pan Lloyd. „Rád bych si s ní před odchodem promluvil.“

Bessie ho pozvala do snídaňového pokoje a doprovodila ho tam. Předpokládám, na základě pozdějšího vývoje událostí, že v následujícím rozhovoru mezi ním a paní Reedovou lékárník doporučil, aby mě poslala do školy; a ona se toho doporučení nepochybně ochotně chopila; neboť, jak řekla Abbotová, když o tom mluvila s Bessií jednou večer nad šitím, zatímco já už byla v posteli a ony se domnívaly, že spím: „Paní mi sama sdělila, že je docela ráda, že se zbaví takového otravného, protivného děcka, které pořád vypadá, jako by každého sledovalo a snovalo nějaké pokoutní plány.“ Mám dojem, že mě Abbotová považovala za jakéhosi nezletilého Guye Fawkesa.³

Současně jsem se z toho, co Abbotová sdělovala Bessii, poprvé dozvěděla, že můj otec byl chudý duchovní; že matka se za něj provdala proti vůli svých příbuzných, kteří ten svazek považovali za nerovný; že mého dědečka Reeda natolik popudila její neposlušnost, že ji zanechal bez šilinku; že matka s otcem byli svoji teprve rok, když se otec nakazil tyfovou horečkou během návštěv chudých farníků ve velkém továrním městě, kde bylo jeho vikářství a kde ta nemoc tehdy ráčila; že matka se nakazila od něj a oba zemřeli během jediného měsíce.

Když tohle Bessie vyslechla, povzdechla si a řekla: „Chudinka slečna Jane si taky zaslouží lítost, Abbotová.“

„Ano,“ odpověděla komorná, „kdyby to bylo milé hezké dítě, člověk by mohl soucítit s její sirobou; ale na takové mrňavé ropuše nikomu nemůže opravdu záležet.“

„Moc ne, to je pravda,“ připustila Bessie, „každopádně, krasavice jako slečna Georgiana by byla ve stejné situaci dojemnější.“

„Ano, já prostě miluju slečnu Georgianu!“ zvolala nadšeně Abbotová. „Takový drahoušek – s těmi dlouhými kudrnkami, modrýma očima a tak roztomilou barvou ve tvářičkách je jako obrázek! – Bessie, k večeři bych si dala rozpečený chleba se sýrem.“

„Já taky – a se smaženou cibulkou. Pojdte, půjdeme dolů.“ A odešly.

4. kapitola

Z rozhovoru s panem Lloydem a z výše uvedené zaslechnuté rozpravy mezi Bessií a Abbotovou jsem načerpala dostatek naděje, abych získala motivaci přát si uzdravení: zdálo se, že se blíží změna – a já jsem po ní toužila a mlčky ji očekávala. S příchodem však otálela; ubíhaly dny a týdny, vrátilo se mi mé obvyklé zdraví, avšak nikdo znovu nenadhodil otázku, kterou jsem se v duchu zaobírala. Paní Reedová na mě čas od času pohlížela přísným okem, avšak jen zřídka-kdy mě oslovila; od mé nemoci mě ještě nápadněji než dřív oddělovala od vlastních dětí: vyhradila mi malý přístěnek, kde jsem spala sama, a odsoudila mě k tomu, abych jedla o samotě a trávila veškerý čas v dětském pokoji, zatímco bratranec a sestřenice byli neustále v salonu. Nepadla jediná zmínka o tom, že by mě chtěla poslat do školy, avšak já instinktivně cítila jistotu, že už dlouho nebude snášet mou přítomnost pod svou střechou, neboť její výraz, kdykoli se ke mně obrátila, nyní více než kdy dříve vyjadřoval neprekonatelný a hluboce zakořeněný odpor.

Eliza a Georgiana, zjevně podle příkazu, který dostaly, se mnou téměř nemluvily; John se na mě šklebil, kdykoli mě zahlédl, a jednou se mě pokusil potrestat, ale jelikož jsem se okamžitě obrátila proti němu, rozpálená stejným pocitem hluboké zuřivosti a zoufalé vzpoury, která mě pohnula k odvetě předtím, raději ustoupil, utekl přede mnou

a přitom mě proklínal a tvrdil, že jsem mu zlomila nos. Skutečně jsem tomu nápadnému výčnělku zasadila tak tvrdou ránu, jaké jen byly moje klouby schopné; a když jsem spatřila, že ho buď ten úder nebo můj výraz zastrašily, měla jsem sto chutí využít získané výhody, ale to on už uháněl ke své mamá. Slyšela jsem, jak jí začíná ubrečeně vyprávět, že se na něj „ta ošklivá Jane Eyrová“ vrhla jako divoká kočka, avšak ona ho poměrně příkře zarazila:

„O ní se mnou nemluv, John; už jsem ti říkala, že se k ní nemáš přibližovat; nestojíš za povšimnutí. Nepřeju si, aby se s ní někdo z vás stýkal, a to platí pro tebe i pro tvoje sestry.“

V tu chvíli jsem se naklonila přes zábradlí a náhle vykřikla, aniž jsem se předem nad svými slovy zamyslela:

„Oni si nezaslouží, aby se stýkali se mnou.“

Paní Reedová byla poměrně zavalitá žena, ale jakmile uslyšela to podivné a směle prohlášení, svižně vyběhla po schodech, jako vzdušný vír mě odvedla do dětského pokoje, přirazila mě na pelest mé postele a důrazně mi zakázala se z toho místa hnout či pronést po zbytek dne jedinou další slabiku.

„Co by vám řekl strýček Reed, kdyby byl naživu?“ vyhrkla jsem téměř bezděčně. Říkám téměř bezděčně, neboť mi připadalo, že můj jazyk pronáší slova, aniž na tom má podíl moje vůle; promlouvalo ze mě cosi, nad čím jsem neměla sebemenší vládu.

„Cože?“ zamumlala paní Reedová tiše; hladinu jejích obvykle chladných, lhostejných šedých očí zakalil výraz podobný strachu; pustila moji paži a zadívala se na mě, jako by skutečně nevěděla, jestli jsem dítě, nebo démon. Sebrala jsem kuráž.

„Můj strýček Reed je v nebi a vidí všechno, co děláte a co si myslíte; a maminka s tatínkem taky; vědí, jak mě tu celý den zavíráte a přejete si, abych byla mrtvá.“

Paní Reedová se za okamžik vzpamatovala; prudce se mnou zatřásla, vrazila mi dva pohlavky a potom beze slova odešla. Tu proluku vyplnila Bessie hodinovým kázáním, v němž nade vši pochybnost dokázala, že jsem nejzkaženější a nejzvlčilejší dítě, jaké kdy vyrůstalo pod střechou lidského příbytku. Napůl jsem jí uvěřila, neboť jsem skutečně cítila, jak mi v hrudi bublají jen špatné city.

Minul listopad, prosinec a polovina ledna. Vánoce a Nový rok se v Gatesheadu oslavovaly s obvyklým svátečním veselím; vyměňovaly se dárky, pořádaly se slavnostní obědy a večírky. Ze všech zábav jsem byla samozřejmě vyloučena; můj podíl na radovánkách spočíval v tom, že jsem každý den sledovala, jak se Eliza a Georgiana šňoří a sestupují do salonu v jemných mušelinových šatečkách se šarlatovými šerpami, vlasy složitě natočené do prstýnků; a poté jsem naslouchala vzdáleným tónům klavíru či harfy zdola, přebíhání majordoma a lokaje, cinkání sklenic a porcelánu, když se podávalo občerstvení, a útržkům šumu rozhovorů, kdykoli se otevřely a zavřely dveře salonu. Když mě tato činnost omrzela, stáhla jsem se z vrcholu schodiště do opuštěného a tichého dětského pokoje; tam jsem byla sice trochu posmutnělá, ale nikoli nešťastná. Abych řekla pravdu, sebe méně jsem netoužila po společnosti, neboť ve společnosti si mě velmi zřídka někdo všiml; a kdyby jen Bessie byla laskavá a přátelská, považovala bych za požitek, že s ní můžu trávit klidné večery zde, a nikoli pod hrozivým dohledem paní Reedové v pokoji plném dam a pánů. Jenže Bessie, jakmile své mladé dámy oblékla, se obvykle odebrala na rušené území kuchyně a salonku pro služebnictvo a většinou si s sebou odnesla svíčku. Já tam poté seděla s panenkou na klíně, dokud neuhasl oheň, a tu a tam jsem se rozhlédla kolem, abych se ujistila, že v pokoji plném stínů nestraší nic hrozivějšího než já; a jakmile oharky získaly matně červený odstín, chvatně jsem se svlékla, vši silou tahala za uzly

a tkanice, a vyhledala útočiště před chladem a temnotou na svém lůžku. Tam jsem si vždycky brala svou panenku; lidské bytosti musejí něco milovat, a jelikož se mi nenabízel žádný vhodnější předmět náklonnosti, snažila jsem se hledat potěšení v tom, že budu milovat vybledlý vyrytý obrázek, ubohý jako malý strašák do zelí. Nyní při vzpomínce žasnu nad tím, s jakou absurdní upřímností jsem pečovala o tu hračku a napůl si představovala, že je živá a schopná citu. Nedokázala jsem usnout, pokud jsem ji neměla zachumlanou v noční košili; a když tam v bezpečí a v teple spočívala, byla jsem svým způsobem šťastná a věřila, že ona je šťastná podobně.

Hodiny, kdy jsem čekala, až hosté odjedou, a naslouchala, zda se na schodech neozvou Bessieiny kroky, mi bývaly dlouhé. Občas nahoru zaskočila, aby si vzala náprstek či nůžky, nebo mi donesla něco k večeři – housku či dílek tvarohového koláče –, a tehdy sedávala na krajíčku postele, zatímco jsem jedla, a když jsem byla hotová, důkladně mě přikryla, dvakrát mě políbila a řekla: „Dobrou noc, slečno Jane.“ Když se Bessie chovala takhle laskavě, připadala mi jako ta nejlepší, nejkrásnější, nejněžnější bytost na světě a já jsem si pronikavě přála, aby byla vždycky tak příjemná a přátelská, aby do mě nikdy nedloubala, nekárala mě a nekladla na mě nerozumné nároky, což všechno činila velmi často. Myslím, že Bessie Leeová musela být dívka obdařená značnými přirozenými schopnostmi, neboť všechno, do čeho se pustila, jí šlo pěkně od ruky a dokázala pozoruhodně živě vyprávět; soudím tak podle toho, jakým dojmem na mě zapůsobily její příběhy. Byla také hezká, pokud mě neklamou vzpomínky na její tvář a postavu. Pamatuju si ji jako štíhlou mladou ženu s černými vlasy, tmavýma očima, velmi příjemnými rysy a pěknou čistou pletí; měla však vrtošivou a prchlivou povahu a byla lhostejná k zásadovosti či spravedlnosti; ale stejně, ať byla, jaká byla, měla jsem ji ze všech lidí na Gatesheadu nejraději.

Bylo patnáctého ledna, asi devět hodin ráno. Bessie se odešla dolů nasnídat, moje sestřenky k sobě jejich mamá ještě nepovolala; Eliza si zrovna brala čepec a teplý zahradní kabát a chystala se jít nakrmit své slepice – tahle práce ji těšila a ještě více ji těšilo prodávat vejce hospodynině a ukládat si peníze, které tak nashromáždila. Měla smysl pro obchod a byla nápadně spořivá – což se projevovalo nejen prodejem vajec a kuřat, ale také tvrdým vyjednáváním se zahradníkem ohledně sazenic, semínek a odnoží rostlin – paní Reedová tomuto zaměstnanci nakázala, aby od mladé dámy kupoval všechny výpěstky z její květinové zahrádky, které si přála prodat, a Eliza by prodala vlasy z vlastní hlavy, kdyby jí z toho kynula vyhlídka na slušný zisk. Pokud šlo o její peníze, zprvu je schovávala po různých koutech zabalené v hadříku nebo ve starém papíru od natáčení vlasů, ale když některé z těch skrýší objevila pokojská, v obavách, že o svůj poklad přijde, svěřila ho Eliza do úschovy matce, za lichvářský úrok – padesát či šedesát procent –, který vybírala každé čtvrtletí a s úzkostlivou pečlivostí si příjmy zapisovala do knížečky.

Georgiana seděla na vysoké stoličce před zrcadlem, česala si vlasy a zaplétala si do kudrlinek umělé květiny a vybledlá ptačí pera, která objevila v jedné zásuvce v podkrovní. Já jsem si stlala postel, neboť mi Bessie přísně nakázala, že to mám mít hotové, než se vrátí (Bessie mě nyní často využívala jako jakousi podřízenou chůvu k úklidu pokoje, oprášení křesel a podobně). Když jsem uhladila přehoz a složila si noční košili, přešla jsem k sedátku v okenním výklenku, abych uklidila obrázkové knížky a nějaký nábytek z domečku pro panenky, které tam byly rozházené; Georgiana na mě však příkře houkla, abych se neopovažovala sahát na její věci (neboť ty maličké židličky, zrcadélka, skřítkčí talířky a šálky byly jejím majetkem), a tak jsem toho nechala a z nedostatku jiného zaměstnání jsem začala dýchat na ledové květy pokrývající okno, až jsem na skle vytvořila

kulatý průzor, jímž jsem mohla vykouknout ven do zahrady, kde bylo všechno nehybné a zkamenělé silnými mrazy.

Z okna jsem dohlédla až na domek pro vrátného a kočárovou cestu, a právě když jsem rozpustila tolik těch stříbřitě bílých lístečků halících tabulky, abych viděla ven, spatřila jsem, jak se brána otvírá a dovnitř vjíždí kočár. Lhostejně jsem sledovala, jak se po cestě blíží; do Gatesheadu často přijížděly kočáry, ale žádný z nich nikdy nepřivázel návštěvníky, kteří by mě zajímali; zastavil před domem, zvoněk u dveří hlasitě zařinčel, příchozí byl vpuštěn. Vůbec nic to pro mě neznamenal a mou těkavou pozornost zakrátko více upoutala malá hladová červenka, která hopsala a čířkala na holých větvičkách třešně, rostoucí těsně u zdi poblíž okna. Na stole zůstaly zbytky pečiva a mléka od mé snídaně, a já odloupla kousek housky a právě jsem se snažila okno trochu povysunout, abych mohla nasypat drobečky na římsu –, když do dětského pokoje přiběhla zdola Bessie.

„Slečno Jane, sundejte si zástěrku, co to tam vyvádíte? Už jste si dneska umyla ruce a obličeje?“

Než jsem odpověděla, ještě jednou jsem zatáhla za okno, protože jsem si přála, aby ptáček svoje pečivo dostal: rám povolil, já jsem vysypala drobečky – některé na kamennou římsu, ostatní na větev stromu, pak jsem okno zavřela a odpověděla jsem:

„Ne, Bessie, teprve jsem skončila s utíráním prachu.“

„Ničemné, lehkomyšlné dítě! – A co to děláte teď? Ve tváři jste celá rudá, jako byste prováděla nějakou lumpárnu: proč jste otvírala to okno?“

Nutnosti odpovědět jsem byla ušetřena, neboť Bessie zjevně příliš spěchala a neměla čas naslouchat nějakému vysvětlování; odtáhla mě k umyvadlu, nelítostně, ale našťástí krátce mi vydrbala tváře i ruce mýdlem, vodou a drsným ručníkem, ukáznila moje vlasy pichlavým kartáčem, odňala mi zástěru a potom mě popohnala nad schodiště

a nakázala mi, abych šla rovnou dolů, neboť na mě čekají ve snídaňovém pokoji.

Chtěla jsem se zeptat, kdo tam na mě čeká – chtěla jsem se zeptat, jestli je tam paní Reedová, jenže Bessie už byla pryč a dveře dětského pokoje za mnou zabouchla. Pomalu jsem sestupovala po schodišti. Téměř tři měsíce mě paní Reedová k sobě nepovolala a poté, co jsem byla tak dlouho uvězněna v prostorách vyhrazených pro děti, se pro mě ze snídaňového pokoje, jídelny a salonu staly hrozné oblasti, kam jsem se skoro bála vstoupit.

Nyní jsem stála v prázdné vstupní hale; před sebou jsem měla dveře snídaňového pokoje a náhle jsem se u nich zarazila, vyděšená a roztřesená. Jakého ubohého malého zbabělce ze mě tenkrát strach vyvolaný nespravedlivými tresty udělal! Neodvažovala jsem se vrátit do dětského pokoje a neodvažovala jsem se vstoupit do té místnosti; deset minut jsem tam rozrušeně, váhavě postávala, a teprve důrazné zvonění zvonku ze snídaňového pokoje mě přimělo k rozhodnutí: *Musím jít dovnitř.*

„Kdo by tak na mě mohl čekat?“ ptala jsem se v duchu, když jsem oběma rukama tiskla tuhou kliku a ta vteřinu či dvě vzdorovala mému úsilí. „Koho v salonku uvidím kromě tetičky Reedové? – Ženu, nebo muže?“ Klikla povolila, dveře se otevřely, já jsem jimi prošla, udělala jsem hluboké pukrle a vzhlédla k – k černému sloupu! Tak se mi alespoň na první pohled jevil onen vzpřímený, úzký, černě oděný útvar tyčící se na koberci; ponurá tvář nahoře vypadala jako vyřezávaná maska, usazená na vrchol sloupu coby hlavičky.

Paní Reedová trůnila na svém obvyklém místě u krbu; gestem mě vyzvala, ať jdu blíž; poslechla jsem a ona mě představila kamennému cizinci slovy:

„Tohle je ta dívenka, kvůli níž jsem se na vás obrátila.“

On – neboť to byl muž – zvolna otočil hlavu k místu, kde jsem stála, a když mě prozkoumal zvědavými šedými

očima, které blýskaly zpod ježatého obočí, řekl vážným, dunivým hlasem:

„Je docela malá, kolik jí je let?“

„Deset.“

„Tolik?“ opáčil pochybovačně a několik minut mě dál zkoumal. Poté mě oslovil přímo:

„Jak se jmenuješ, holčičko?“

„Jane Eyrová, pane.“

Při těch slovech jsem k němu vzhlédla; připadalo mi, že je to vysoký pán, ale tenkrát jsem byla hodně malá; jeho obličej se mi zdál obrovský a stejně přísný a upjatý jako všechny linie jeho postavy.

„Tak tedy, Jane Eyrová, jsi hodné dítě?“

Na tuto otázku se nedalo odpovědět kladně; můj malý svět choval opačný názor: mlčela jsem. Paní Reedová odpověděla místo mě tím, že důrazně zavrtěla hlavou, a vzápětí dodala: „Možná čím méně na toto téma řekneme, tím lépe, pane Brocklehurst.“

„To mě skutečně mrzí! Musím si s ní trochu promluvit,“ pravil, načež opustil svistou pozici a usedl do křesla naproti paní Reedové. „Pojď sem,“ vyzval mě.

Popošla jsem po koberci blíž: postavil mě pevně rovnou před sebe. Jaká to byla tvář, kterou jsem nyní viděla zblízka proti sobě! Jaký obrovský nos! Jaká ústa! A ty velké vyčnívající zuby!

„Není smutnějšího pohledu než na zlobivé dítě,“ začal, „zejména na zlobivé děvčátko. Víš, kam jdou zlí lidé po smrti?“

„Do pekla,“ zněla moje pohotová a ortodoxní odpověď.

„A co je peklo? Můžeš mi to povědět?“

„Jáma plná ohně.“

„A chtěla bys do té jámy spadnout a věčně tam hořet?“

„Ne, pane.“

„A co musíš dělat, aby ses tomu vyhnula?“

Na chvílku jsem se zamyslela; jakmile jsem však pronesla odpověď, hned jsem poznala, že není správná: „Musím se udržovat v dobrém zdraví a neumřít.“

„Jak se můžeš udržet v dobrém zdraví? Dennodenně umírají i děti mladší než ty. Sotva před pár dny jsem pohřbil pětileté dítě – hodné děťátko, jehož dušička je nyní v nebi. Ale kdyby Pán k sobě povolal tebe, obávám se, že totéž by se říct nedalo.“

Jelikož jsem mu neměla jeho pochybnosti jak vyvrátit, pouze jsem sklopila pohled ke dvěma velkým chodidlům na koberci, povzdechla si a zatoužila být někde hodně daleko odsud.

„Doufám, že ten povzdech byl od srdce a že se kaješ za to, že jsi kdy způsobila jakoukoli nepřijemnost své skvělé dobrodějce.“

„Dobrodějka! Dobrodějka!“ říkala jsem si v duchu, „všichni tvrdí, že je paní Reedová moje dobrodějka; je-li tomu tak, dobrodějka musí být něco hrozného.“

„Modlíš se každý večer i ráno?“ pokračoval černý pán ve výslechu.

„Ano, pane.“

„Čteš Bibli?“

„Někdy.“

„S potěšením? Máš ji ráda?“

„Mám ráda Zjevení, Knihu Danielovu, Genesis a Samuela a něco z Exodu a některé části z Knih královských a z Kronik, a taky Joba a Jonáše.“

„A co žalmy? Doufám, že je máš ráda?“

„Ne, pane.“

„Ne? Jak šokující! Mám malého chlapečka, mladšího než ty, a ten umí šest žalmů z paměti; a když se ho zeptáš, co by dělal raději, jestli snědl perníček, nebo se naučil verš ze žalmu, říká: ‚Ach, verš ze žalmu. Žalmy zpívají andělé,‘ tak to říká, ‚a já bych si přál být malým andělíčkem tady na zemi.‘

A potom dostane dva perníčky jako odměnu za svou dětskou zbožnost.“

„Žalmy nejsou zajímavé,“ podotkla jsem.

„To dokazuje, že máš zkažené srdce, a musíš se modlit k Bohu, aby je změnil: aby ti dal nové a čisté, aby ti vzal tvoje kamenné srdce a dal ti živé lidské.“

Zrovna jsem se chystala zeptat na způsob, jakým by měla být operace výměny mého srdce provedena, když se do toho vložila paní Reedová, nakázala mi, ať se posadím, a rozhovoru se ujala sama.

„Pane Brocklehurst, domnívám se, že jsem v dopise, který jsem vám před třemi týdny napsala, jasně vyjádřila, že tato dívka nemá úplně povahu a vlastnosti, jaké bych považovala za žádoucí; pokud ji přijmete do Lowoodské školy, byla bych ráda, kdybyste požádal ředitelku i učitelky, aby na ni přísně dohlížely a především ji chránily před její nehorší vadou, sklonem ke lhaní. Říkám to záměrně v tvé přítomnosti, Jane, aby ses nepokoušela pana Brocklehursta ošálit.“

Paní Reedové jsem se přirozeně děsila, přirozeně jsem ji nenáviděla, neboť měla v povaze krutě mě zraňovat; v její přítomnosti jsem nikdy nebyla šťastná. Ať jsem se sebevíc snažila být poslušná, ať jsem sebevíc usilovala se jí zavděčit, moje snahy byly vždycky odmrštěny a odměněny výrokem jako ten výše uvedený. A nyní, v přítomnosti cizího člověka, mě to obvinění řalo do srdce: matně jsem si uvědomovala, že ona už teď ničí naději na novou fázi bytí, k níž mě předurčila. Připadalo mi, ačkoli tehdy bych ten pocit vyjádřit nedokázala, že na mou budoucí cestu zasévá odpor a nelaskavost; viděla jsem, jak se před očima pana Brocklehursta měním v záludné, prohnané stvoření, a co jsem mohla udělat, abych tu škodu napravila?

„Nic, vůbec nic,“ pomyslela jsem si, snažila se potlačit vzlyk a chvatně jsem si utírala slzy, bezmocné důkazy mé úzkosti.

„Přetvářka je u dítěte skutečně politováníhodná vada,“ pravil pan Brocklehurst, „je podobná falši a všichni lháři mají místo v jezeře hořícím ohněm a sírou; slibuji, že na ni dohlédneme, paní Reedová. Promluví si se slečnou Templeovou a s učitelkami.“

„Přála bych si, aby byla vychována způsobem odpovídajícím jejím vyhlídkám,“ pokračovala moje dobrodějka, „aby se naučila být užitečná a pokorná. Pokud jde o prázdniny, bude je s vaším svolením trávit vždycky v Lowoodu.“

„Vaše rozhodnutí jsou nanejvýš moudrá, madam,“ odpověděl pan Brocklehurst. „Pokora je křesťanská ctnost a u lowoodských žákyň mimořádně důležitá; proto dohlížím na to, aby byla mezi nimi pěstována s obzvláštní péčí. Zkoumal jsem, jak u nich nejlépe umrtvovat světský cit pýchy, a zrovna nedávno se mi dostalo potěšujícího důkazu mého úspěchu. Moje druhá dcera Augusta navštívila školu se svou matkou a po návratu zvolala: ‚Ach, drahý papá, jak tiše a prostě vypadají všechny lowoodské dívky; s těmi vlasy sčesanými za uši, v dlouhých zástěrách a s kapsičkami našitými zvenku na sukních skoro připomínají děti chudých lidí! A taky,“ dodala, „se dívaly na moje šaty, a na ty maminičky, jako by ještě nikdy neviděly hedvábí.““

„To je stav věcí, který naprosto schvaluji,“ opáčila paní Reedová. „I kdybych hledala po celé Anglii, stěží bych našla systém vhodnější pro dítě jako Jane Eyrová. Zásadovost, milý pane Brocklehurst – za všech okolností podporuji zásadovost.“

„Zásadovost, madam, je první z křesťanských povinností a je na ni pamatováno ve všech opatřeních, která se týkají lowoodské instituce: skromné jídlo, prostý oděv, jednoduché ubytování, stálé činorodé zaměstnání; takový je stanovený řád pro dům a jeho obyvatelky.“

„Zcela správně, pane. Mohu tedy počítat s tím, že toto

dítě přijmete do Lowoodu jako žákyni, aby tam byla vychována v souladu se svým postavením a vyhlídkami?“

„Ano madam; bude zasazena do záhonku vybraných rostlinek a věřím, že projeví vděčnost za neocenitelnou výsadu, že byla vybrána.“

„V tom případě vám ji pošlu, co nejdříve to půjde, pane Brocklehurst, neboť vás mohu ujistit, že si velice přeji zbavit se odpovědnosti, která se pro mě stala přílišným břemenem.“

„Nepochybně, nepochybně, madam. A nyní se s vámi rozloučím. Na sídlo Brocklehurst se vrátím tak za týden či dva; můj dobrý přítel arciděkan mi nedovolí, abych ho opustil dříve. Pošlu slečně Templeové zprávu, že má očekávat novou dívku, takže s jejím přijetím nenastanou žádné potíže. Sbohem.“

„Sbohem, pane Brocklehurst, pozdravujte ode mě paní a slečnu Brocklehurstovy, a také Augustu a Theodora a mladého pána Broughtona Brocklehursta.“

„Rozhodně, madam. – Holčičko, tady máš knihu, která se jmenuje ‚Dětský rádce‘; přečti si ji s modlitbou, zejména tu část, jež líčí příběh hrůzně náhlé smrti Marthy G, zkaženého dítěte, závislého na falši a klamu.“

S těmito slovy mi pan Brocklehurst vtiskl do ruky tenkou brožurku všitou do desek, zazvonil, aby mu přistavili kočár, a odešel.

Osaměla jsem s paní Reedovou. Několik minut uběhlo v tichu; ona šila, já jsem se na ni dívala. Tou dobou mohlo být paní Reedové tak třicet šest či třicet sedm let; byla to žena mohutné postavy, s hranatými rameny a silnými údy, nevysoká, a ačkoli statná, nikoli obézní; měla poměrně velký obličej se značně vyvinutou, velmi pevnou dolní čelistí; čelo nízké, bradu velkou a výraznou, ústa a nos celkem pravidelné; pod světlým obočím zářily oči prosté soucitu; její pleť byla snědá a matná, vlasy téměř plavé; tělesná konsti-

tuce zdravá jako zvon – nemoc se k ní nikdy nepřiblížila; byla to důsledná, zdatná hospodyně, domácnost i nájemce měla dokonale pod kontrolou; pouze vlastní děti občas vzdorovaly její autoritě a pohrdavě se jí vysmívaly; oblékala se vkusně a její projev i postoj záměrně zdůrazňovaly elegantní úbor.

Z nízké stoličky několik metrů od křesla, kde seděla, jsem si prohlížela její postavu, zkoumala její rysy. V ruce jsem držela traktát obsahující náhlou smrt Lhářky: skutečnost, že jsem byla upozorněna právě na tento příběh, měla jistě působit jako příhodné varování. To, co se právě odehrálo, co o mně paní Reedová řekla panu Brocklehurstovi; celý tón jejich rozhovoru; to všechno bylo v mé mysli čerstvé, syrové a palčivé; každé slovo jsem cítila stejně pronikavě, jako jsem je jasně slyšela, a nyní ve mně bobtnal vášnivý hněv.

Paní Reedová vzhledla od práce; její oči se upřely do mých a její prsty v tom okamžiku ustaly ve hbitých pohybech.

„Běž pryč, vrať se do dětského pokoje,“ nakázala mi. Můj výraz nebo něco jiného jí muselo připadat urážlivé, neboť promluvila s mimořádným, byť potlačovaným podrážděním. Vstala jsem a zamířila ke dveřím, ale náhle jsem se vrátila zpátky, přešla k oknu, přes místnost a pak až k ní.

Musela jsem promluvit: byla jsem krutě pošlapána a musela jsem se vzepřít – jenže jak? Jaký prostředek jsem měla, abych mohla tyranku účinně zasáhnout? Sebrala jsem všechny síly a vmetla jí do tváře tato slova:

„Nejsem prolhaná; kdybych byla, řekla bych, že vás mám ráda, ale já tvrdím, že vás ráda nemám; nenávidím vás nejvíc ze všech lidí na celém světě kromě Johna Reeda, a tuhle knížku o Lhářce můžete dát své dceři Georgiáně, protože to ona lže, a ne já.“

Ruce paní Reedové stále nečinně spočívaly na rozdělané práci; její ledové oči se dál mrazivě upíraly do mých.

„Chceš říct ještě něco?“ zeptala se tónem, jakým lidé obvykle oslovují spíš dospělé protivníky, než aby jim hovořili s dítětem.

Ten pohled a hlas ve mně probraly veškerý odpor, který jsem cítila. Roztřesená od hlavy k patě, omámená neovladatelným rozrušením, jsem pokračovala:

„Jsem ráda, že nejste moje příbuzná. Co budu žít, už nikdy vám neřeknu tetičko. Až budu dospělá, nikdy vás nepřijdu navštívit; a jestli se mě někdo zeptá, jestli jsem vás měla ráda a jak jste se mnou zacházela, odpovím, že z pouhé myšlenky na vás se mi dělá zle a že jste se mnou jednala s nelítostnou krutostí.“

„Jak se opovažuješ prohlásit něco takového, Jane Eyrová?“

„Jak se opovažuju, paní Reedová? Jak se opovažuju? Protože je to *pravda*. Myslíte si, že nemám žádné city a že se obejdu bez sebemenší špetky lásky či náklonnosti, jenže já tak žít nemůžu, a vy nemáte žádné slitování. Do nejdlejší smrti si budu pamatovat, jak jste mě strčila zpátky – hrubě a násilně mě strčila zpátky – do červeného pokoje a zamkla mě tam, přestože jsem trpěla, přestože jsem křičela a dusila se přitom zoufalstvím: ‚Smilujte se! Smilujte se, tetičko Reedová!‘ A to potrestání jste mě donutila vytrpět, protože mě váš zlý kluk uhodil – srazil mě bez důvodu na zem. A povím každému, kdo se mě zeptá, přesně tenhle příběh. Lidé si myslí, že jste dobrá žena, ale jste špatná, máte tvrdé srdce. To *vy* jste falešná!“

Ještě než jsem domluvila, moje duše se začala rozšiřovat, jásat nejpodivnějším pocitem svobody či vítězoslávy, jaký jsem kdy pocítila. Připadalo mi, jako by prasklo neviditelné pouto a já se prodrala k volnosti, v jakou jsem ani nedoufala. Ten pocit nebyl bezdůvodný: paní Reedová se tvářila vyděšeně, šití se jí svezlo z klína, zvedla ruce, kývala se ze strany na stranu a ve tváři jí škubalo, jako by se chtěla dát do pláče.

„Jane, ty mluvíš z cesty, co to s tebou je? Proč se tolik třeseš? Nechceš se napít vody?“

„Ne, paní Reedová.“

„Přeješ si snad něco jiného, Jane? Ujišťuju tě, že chci být tvojí přítelkyní.“

„To není pravda. Řekla jste panu Brocklehurstovi, že mám špatnou povahu, že mám prolhanou náturu; a já každému v Lowoodu povím, co jste zač a co jste udělala.“

„Jane, tomu ty nerozumíš; děti je třeba ukázněvat a napravovat jejich nedostatky.“

„Prolhanost není můj nedostatek!“ vykřikla jsem zběsilým, pronikavým hlasem.

„Ale jsi vášnivá, Jane, to musíš připustit; a teď se vrať do dětského pokoje – jako moje hodné děvče – a na chvíli si lehni.“

„Nejsem vaše hodné děvče a nemůžu si lehnout. Pošlete mě do školy co nejdřív, paní Reedová, protože já život tady nenávidím.“

„Rozhodně ji pošlu do školy co nejdřív,“ zamumlala paní Reedová *sotto voce*,⁵ sebrala si šití a beze slova vyšla ze salonku.

Zůstala jsem tam sama – sám vítěz v poli. Byla to nejtěžší bitva, jakou jsem kdy svedla, a první vítězství, jakého jsem kdy dosáhla. Chvilí jsem postála na koberci v místě, kde stál předtím pan Brocklehurst, a vychutnávala si samotou dobyvatele. Zpočátku jsem se pro sebe usmívala a cítila se povzneseně, ale toto pronikavé potěšení ochablo stejně rychle jako prudké bušení srdce. Dítě se nesmí hádat s dospělými tak, jak jsem to učinila já – nesmí neovladatelně popouštět uzdu pocitům zuřivosti, jako jsem ji popustila já – aniž vzápětí pocítí bodání výčitek a mrazení důsledků. Hořící hřeben vřesoviště, planoucí, tančící, stravující, by byl případným symbolem mé mysli ve chvíli, kdy jsem obviňovala paní Reedovou a vyhrožovala jí; stejný vrchol,

zčernalý a ohořelý poté, co plameny uhasly, by případně vyjadřoval můj následný stav, poté co mi půlhodinové mlčení a přemýšlení ukázalo, jak šíleně jsem se zachovala a jak bezútesné je moje nenáviděné a nenávistné postavení.

Tehdy jsem poprvé okusila cosi jako pomstu. Připadala mi jako kořeněné víno, při polykání teplé a peprné; jeho následná pachuč, kovová a rozežírající, ve mně vyvolávala pocit, jako by mě někdo otrávil. V tu chvíli bych šla ochotně poprosit paní Reedovou o odpuštění, ale věděla jsem, částečně ze zkušenosti a částečně na základě instinktu, že by mě kvůli tomu odmrštila s dvojnásobným opovržením a znovu tak rozlítla veškeré bouřící impulsy mé povahy.

Raději bych měla procvičovat nějakou lepší schopnost, než je vášnivá mluva – raději bych si měla najít potravu pro nějaké méně ohavné pocity než chmurné rozhořčení. Vzala jsem si knihu – nějaké arabské pohádky, posadila se a snažila se číst. Příběh mi nedával vůbec žádný smysl; mezi mnou a stránkou, která mi obvykle připadala fascinující, neustále pluly moje vlastní myšlenky. Otevřela jsem prosklené dveře na zahradu: v zeleni se nic nehýbalo, všechno v okolí svíral černý mráz, nenarušovaný ani sluncem, ani vánkem. Přehodila jsem si přes hlavu a paže sukni svých šatů a vydala se na procházku do části zahrady, která byla docela odlehlá; avšak nenacházela jsem žádné potěšení v tichých stromech, v padajících jedlových šiškách, ve zmrzlých pozůstatcích podzimu, v rezivých listech, které minulé vichry nahnaly na hromádky, v nichž nyní ztuhly mrazem. Opřela jsem se o branku a zadívala se na holou louku, kde se nepásly žádné ovce a krátká tráva byla vypelichaná a vybělená. Byl to velmi šedivý den; potemnělé nebe „obtěžkané sněhem“, jak se říká, halilo všechno jako baldachýn; potom začaly padat osamělé vločky a usedaly na ztvrdlou cestičku a šedavý pažit, aniž se rozpustily. Stála jsem tam, zubožené dítě, a šeptala si pro sebe znovu a znovu: „Co si počnu? – Co si jenom počnu?“

A náhle jsem zaslechla jasný hlas, jak volá: „Slečno Jane? Kdepak jste? Pojdte k obědu!“

Byla to Bessie, to jsem hned poznala, ale nepohnula jsem se. Vzápětí se na cestičce ozval její lehký krok.

„Vy jste ale neposlucha!“ zlobila se. „Proč se neozvete, když vás člověk volá?“

Bessiina přítomnost mi ve srovnání s myšlenkami, jimiž jsem se zasmušile zaobírala, připadala útěšná, přestože dívka byla jako obvykle trochu nazlobená. Ale po střetu s paní Reedovou a vítězství nad ní jsem se nemínila příliš trápit chůviným prchavým hněvem a hodlala jsem se vyhřívat v mladistvé lehkosti jejího srdce. Prostě jsem ji objala a řekla jsem: „No tak, Bessie! Nehněvejte se!“

Ten čin byl mnohem upřímnější a odvážnější než moje obvyklé chování. Bessii to kupodivu potěšilo.

„Vy jste ale zvláštní dítě, slečno Jane,“ prohlásila a sklopila ke mně zrak, „toulavá osamělá dušička. A teď pojedete do školy?“

Přikývla jsem.

„A nebude vám líto, že tady necháte chudinku Bessii?“

„Copak na mně Bessii záleží? Vždyť mě pořád kárá.“

„To protože jste taková divná, vyděšená, nesmělá tůnta. Měla byste být odvážnější.“

„Cože? A dostávat ještě víc pohlavků!“

„Nesmysl! Ale máte toho naloženo hodně, to je pravda. Když za mnou minulý týden přišla moje matka, řekla, že by nechtěla, aby bylo některé z jejich dětí na vašem místě. Tak teď pojdte dovnitř a já vám povím dobrou zprávu.“

„To určitě ne, Bessie.“

„Dítě! Jak to myslíte? Co to ke mně obrácíte za smutná očička? No tohle! Ale paní a mladé dámy a mladý pán John jedou dneska odpoledne na čaj pryč a vy si dáte svačinu se mnou. Požádám kuchařku, aby vám upekla koláček, a pak spolu projdeme vaše zásuvky, protože vám budu co nevidět

balit kufry. Paní chce, abyste z Gatesheadu odjela už za pár dní, a musíte si vybrat, které hračky si chcete vzít s sebou.“

„Bessie, musíte mi slíbit, že než odjedu, už mě nebudete kárat.“

„Dobrá, slibuju, ale dejte si záležet, abyste byla opravdu hodná, a hlavně se mě nebojte. Netrhejte sebou, když náhodou promluvím trochu ostřeji, mě to hrozně rozčiluje.“

„Myslím, že vás se už nikdy bát nebudu, Bessie, protože jsem si na vás zvykla a zakrátko dostanu úplně novou sestavu lidí, kterých bych se měla bát.“

„Jestli se jich budete bát, nebudou vás mít rádi.“

„Jako vy, Bessie?“

„To není pravda, slečno; myslím, že vás mám radši než všechny ty ostatní.“

„Nedáváte to najevo.“

„Vy jste ale bystrá! A teď mluvíte úplně jinak. Co že jste najednou tak neohrožená a smělá?“

„No, zakrátko budu odsud pryč a kromě toho –“ Chystala jsem se jí povědět, co se odehrálo mezi mnou a paní Reedovou, ale na poslední chvíli jsem se rozhodla o tom raději pomlčet.

Takže jste ráda, že mě opustíte?“

„Vůbec ne, Bessie, vlastně mě to zrovna teď docela mrzí.“

„Zrovna teď! A docela! Jak chladně ta moje malá dáma mluví! Kdybych vás teď požádala o hubičku, určitě byste mi ji nedala; řekla byste, že zrovna teď ne.“

„Moc ráda vám dám hubičku, když se trochu sehnete.“ Bessie se ke mně sklonila, vzájemně jsme se políbily a já jsem vstoupila do domu skoro vyrovnaná. Odpoledne uběhlo v poklidu a harmonii a večer mi Bessie vyprávěla některé ze svých nejpoutavějších příběhů a zazpívala mi některé ze svých nejsladších písní. Dokonce i pro mě měl náhle život pár slunečních paprsků.

5. kapitola

Ráno devatenáctého ledna sotva odbila pátá hodina ranní, když za mnou do přístěnku přišla Bessie a zjistila, že už jsem vzhůru a skoro oblečená. Vstala jsem půl hodiny před jejím příchodem, umyla si obličej a ve světle právě zapadajícího půlměsíce, jehož paprsky se dovnitř řinuly úzkým okénkem nad mým lůžkem, jsem se převlékla do cestovních šatů. Měla jsem toho dne odjet z Gatesheadu dostavníkem, který projížděl kolem domku vrátného v šest hodin. Bessie byla na nohou jako jediná; v dětském pokoji zapálila v krbu a pak mi tam nachystala snídani. Jen málo dětí dokáže jíst, když jsou rozrušené vyhlídkou na cestování; já to taky nedokázala. Bessie mě chvíli marně přemlouvala, abych si dala pár lžiček převařeného mléka a pečivo, které mi nachystala, ale nakonec jenom zabalila do papíru několik sušenek a strčila mi je do vaku; potom mi pomohla do kabátku, nasadila mi čepec, přes sebe přehodila šál a společně jsme vyšly z dětského pokoje. Když jsme míjely ložnici paní Reedové, zeptala se: „Nechcete se jít rozloučit s paní?“

„Ne, Bessie; včera, když jste dole večerela, za mnou přišla k posteli a řekla, že ji ani děti nemám ráno rušit; a taky mi řekla, abych měla na paměti, že byla vždycky moje nejlepší přítelkyně, a abych o ní podle toho mluvila a byla jí vděčná.“

„A co jste jí odpověděla, slečno?“

„Nic; zakryla jsem si obličej dekou a otočila se od ní ke zdi.“

„To nebylo správné, slečno Jane.“

„Bylo to úplně správné, Bessie; vaše paní nikdy nebyla moje přítelkyně, byla můj nejhorší nepřítel.“

„Ach, slečno Jane! To neříkejte!“

„Sbohem, Gatesheade!“ vykřikla jsem, když jsme prošly halou a vyšly z hlavních dveří.

Měsíc zapadl a byla velká tma; Bessie nesla lucernu, jejíž světlo tančilo na mokrých schodech a šterkové cestě rozmáčené nedávnou oblevou. Syrové a mrazivé bylo to zimní ráno a mně drkotaly zuby, když jsem chvátala po příjezdové cestě. V domku vrátného se svítilo; když jsme tam dorazily, vrátného manželka právě zapalovala oheň; můj kufr, který tam donesli už večer, pevně převázaný provazy, stál u dveří. Bylo jen pár minut před šestou a krátce poté, co odbila celá, vzdálené hrčení kol ohlásilo příjíždějícího dostavníka; přešla jsem ke dveřím a dívala se, jak se jeho lucerny šerem rychle blíží.

„Ona jede sama?“ zeptala se vrátného manželka.

„Ano.“

„A jak je to daleko?“

„Padesát mil.“

„Taková dlouhá cesta! Divím se, že se paní Reedová nebojí pustit ji takovou dálku samotnou.“

Dostavník zastavil; stál u brány, se čtyřsprežím a stře-chou obtíženou cestujícími: průvodčí i kočí hlasitě nabádali ke spěchu; můj kufr byl uložen nahoru a mě odtáhli od Bessie, které jsem visela na krku a pusinkovala ji.

„Dobře se o ni postarejte,“ křikla ještě na průvodčího, když mě vysazoval dovnitř.

„Jo, jo!“ přišla odpověď; do dveří kdosi pleskl, nějaký hlas vykřikl „Hotovo“ a vyrazili jsme dál. Takhle jsem byla

odtržena od Bessie a Gatesheadu; takhle jsem byla vržena do neznámých, a jak jsem tehdy soudila, vzdálených a tajuplných oblastí.

Z cesty si pamatuju jen málo; vím pouze, že se mi onen den zdál nepřírozeně dlouhý a že jsem měla pocit, jako bychom urazili stovky mil. Projeli jsme několika městy a v jednom, velikém, vůz zastavil; dovedli mě do hostince, kde průvodčí chtěl, abych si dala něco k obědu, ale protože jsem neměla hlad, zanechal mě v obrovské místnosti s krby na obou koncích, křišťálovým lustrem a s malým balkonkem vysoko na jedné stěně, plným hudebních nástrojů. Tam jsem se dlouho procházela, připadala si velmi zvláště a smrtelně jsem se bála, že někdo přijde dovnitř a unese mě; neboť na únosce, jejichž kousky často hrály velkou roli v Bessiiných vyprávěnkách u krbu, jsem pevně věřila. Nakonec se průvodčí vrátil; jakmile jsem byla opět usazená v dostavníku, můj ochránce vylezl na vlastní sedátko, zatroubil na svůj dutý roh a s rachotem jsme se rozjeli pryč po „kamenné ulici“ města L—. ⁶

Přišlo vlhké a trochu mlžné odpoledne; zatímco se rozplývalo do soumraku, začínalo mi připadat, že jsme se dostali opravdu hodně daleko od Gatesheadu: už jsme neprojížděli městy, krajina se změnila; na obzoru se zvedly vysoké šedivé kopce; když se soumrak prohloubil, klesli jsme do údolí, ztemnělého hustými stromy, a ještě dlouho poté, co vyhlídku zastřela tma, jsem slyšela, jak se mezi větvemi zběsile prohání vítr.

Ukolébaná tím zvukem jsem nakonec usnula; nedřímala jsem dlouho, když mě zprudka probudilo, že se vůz zastavil; dvířka dostavníku byla otevřená a stála u nich osoba v úboru služebné: ve světle luceren jsem viděla její tvář a oděv.

„Je tady holčička jménem Jane Eyrová?“ zeptala se. Odpověděla jsem: „Ano,“ a potom mě vynesli ven, ze střechy sundali můj kufr a dostavník vzápětí odrachotil.

Z dlouhého sezení jsem byla ztuhlá a z rachotu a natřásání kočáru zmatená; jakmile jsem se vzpamatovala, rozhlédla jsem se kolem sebe. Navzdory dešti, větru a tmě jsem před sebou matně rozeznávala zeď a v ní otevřenou branku; skrze ni jsem se svou novou průvodkyní prošla a ona ji za sebou zavřela a zamkla. Nyní jsem spatřila dům či domy – neboť stavba se táhla do dálky – s mnoha okny, z nichž za některými zářilo světlo; prošly jsme po široké oblázkové cestičce plné kaluží a byly vpuštěny do dalších dveří; pak mě ta služebná odvedla chodbou do místnosti, kde hořel oheň, a nechala mě tam samotnou.

Stála jsem u krbu, ohřála si nad plameny zmrzlé prsty a potom jsem se rozhlédla kolem; svíčka tam nebyla, ale v mihotavém světle plamenů jsem tu a tam rozeznávala potapetované stěny, koberce, závěsy, lesklý mahagonový nábytek: byl to salon, sice ne tak prostorný či velkolepý jako ten na Gatesheadu, ale docela útulný. Zrovna jsem se marně pokoušela odhalit, co je námětem obrazu na stěně, když se otevřely dveře, dovnitř vešla osoba se svíčkou a v patách jí šla další.

Tou první byla vysoká dáma s tmavými vlasy i očima a velkým bledým čelem; její postavu částečně halil šál; tvář měla vážnou, postoj vzpřímený.

„To dítě je moc malé, aby cestovalo samo,“ prohlásila, když postavila svíčku na stůl. Minutu či dvě si mě pozorně prohlížela a pak dodala:

„Měla by jít brzy do postele, vypadá unaveně. Jsi unavená?“ zeptala se a položila mi ruku na rameno.

„Trochu, madam.“

„A nepochybně taky hladová; ať si dá něco k večeři, než si půjde lehnout, slečno Millerová. Poprvé jsi odjela od rodičů do školy, holčičko?“

Vysvětlila jsem jí, že rodiče nemám. Vypτάvala se, jak dlouho jsou po smrti; kolik je mi let, jak se jmenuju, jestli

umím číst, psát a trochu šít; pak se zlehka dotkla prstem mé tváře a řekla, že doufá, že budu hodné dítě, a i se slečnou Millerovou mě propustila.

Dámě, kterou jsme v salonu zanechaly, mohlo být asi devětadvacet; ta, která šla se mnou, byla na pohled o něco mladší; ta první na mě udělala dojem svým hlasem, vzhledem a osobností. Slečna Millerová byla obyčejnější, pleť měla ruměnou, ale ve tváři uštvaný výraz; její krok i gesta byly chvatné, jako u člověka, který se neustále snaží splnit několik úkolů zároveň; vlastně vypadala jako podučitelka, a později se mi ten odhad potvrdil. Kráčela jsem za ní z oddělení do oddělení, z jedné chodby do druhé, celou tou velkou a nepravidelnou budovou; a když jsme se vynořily z naprostého a jaksi ponurého ticha, které v té části domu vládlo, dolehl k nám šum mnoha hlasů a vzápětí jsme vstoupily do dlouhé rozlehlé místnosti, kde stály velké dřevěné stoly, na obou koncích dva, a na každém hořely dvě svíčky; kolem nich byly na lavicích usazené dívky všeho věku, od devíti či deseti let až do dvaceti. V matném světle lojových svící mi připadaly nespočetné, přestože doopravdy jich bylo ani ne osmdesát; byly jednotně oblečené v hnědých vlněných šatech podivného střihu a dlouhých plátěných zástěrách. Probíhala podvečerní příprava; dívky se učily na zítřejší lekce a šum, který jsem slyšela, pocházel z mnohohlasého šeptaného opakování.

Slečna Millerová mi vykážala místo na lavici u dveří a pak přešla do čela dlouhé místnosti a vykřikla:

„Dohlížitelky, posbírejte učebnice a uložte je!“

Od jednotlivých stolů vstaly čtyři vysoké dívky, obešly všechny ostatní, posbíraly knihy a odnesly je. Slečna Millerová vydala další rozkaz:

„Dohlížitelky, přineste podnosy s večeří!“

Vysoké dívky odešly a vzápětí se vrátily, každá s podnosem, na němž byly vyrovnané porce nějakého jídla, nepo-

znala jsem jakého, a uprostřed trůnil džbán vody a hrnek. Porce byly rozdány; ty, které chtěly, se napily vody, hrnek byl společný pro všechny. Když jsem přišla na řadu, napila jsem se, neboť jsem měla žízeň, ale jídla jsem se nedotkla; rozrušení a únava mě připravily o apetit; nyní jsem však poznala, že k večeři je tenká ovesná placka, rozlámaná na kousky.

Po jídle přečetla slečna Millerová modlitby a třídy spřádáně odešly po dvojicích nahoru. Tou dobou jsem už byla tak vyčerpaná, že jsem stěží vnímala, jak ložnice vypadá; všimla jsem si pouze, že stejně jako učebna je velmi dlouhá. Dnes v noci jsem měla dělat společnost slečně Millerové; pomohla mi se svlékáním, a když jsem ulehla, rozhlédla jsem se po dlouhých řadách postelí – do každé se rychle uložily dvě dívky; za deset minut bylo jediné světlo zhasnuto a já v tichu a naprosté tmě usnula.

Noc uběhla rychle; byla jsem tak unavená, že se mi ani nic nezdálo; probudila jsem se pouze jednou: zaslechla jsem, jak venku běsní vítr v prudkých poryvech a hustě padá déšť, a všimla si, že slečna Millerová zaujala místo po mém boku. Když jsem opět otevřela oči, hlasitě vyzváněl zvon; dívky vstávaly a oblékaly se; ještě se nezačalo rozednívat a v místnosti hořelo několik světel. Taky jsem zdráhavě vstala, neboť byla krutá zima, a oblékla jsem se, jak nejlépe jsem roztřesená dokázala; a opláchla se, jakmile se uvolnilo umyvadlo, k čemuž hned tak nedošlo, neboť umyvadla stála na podstavcích uprostřed místnosti a bylo tam jedno na šest děvčat.

Znovu zazvonil zvon: všechny jsme se po dvojicích seřadily do zástupu a takto sešly po schodech do chladné a matně osvětlené učebny; tam slečna Millerová přečetla modlitby a potom zavolala:

„Rozdělte se do tříd.“

Na několik minut zavládl obrovský zmatek, během nějž slečna Millerová opakovaně vykřikovala: „Ticho!“ a „Pořá-

dek!“ Jakmile vřava pominula, spatřila jsem, že se dívky rozestavily do čtyř půlkruhů před čtyřmi židlemi postavenými k těm čtyřem stolům: všechny držely v rukou knihy a jedna velká, jako Bible, ležela na každém stole před oním prázdným místem. Na několik vteřin zavládl klid narušovaný pouze tlumeným neurčitým šumem velkého počtu lidí; slečna Millerová přecházela od třídy ke třídě a tišila ten nezřetelný zvuk.

V dálce zacinkal zvonek: do místnosti okamžitě vešly tři dámy, každá přistoupila k jednomu stolu a usedla; slečna Millerová obsadila čtvrtou prázdnou židli, nejbližší ke dveřím, a kolem ní se shromáždily nejmenší děti; do téhle nejnižší třídy jsem byla povolána a zařazena až na úplný konec.

A začala práce: byla zopakována denní modlitba z Knihy společných modliteb, potom se odříkávaly nějaké pasáže z Písma a následovalo dlouhé čtení vybraných pasáží z Bible, které trvalo hodinu. Než toto cvičení skončilo, už se úplně rozednilo. Neúnavný zvon nyní zazněl počtvrté: třídy se seřadily a odpochoďovaly do jiné místnosti na snídani. Jak mě hřála vyhlídka na potravu! Tou dobou se mi už dělalo špatně z hladu, protože předchozí den jsem skoro nejedla.

Jídelna byla velká šerá místnost s nízkým stropem; na dvou dlouhých stolech se kouřilo z mis něčeho horkého, z čehož však k mému rozčarování stoupal odér nikterak lákavý. Když výpary toho jídla dorazily k nozdrám těch, jimž bylo určeno, kolem mě se to rozšumělo projevy všeobecné nespokojenosti; z čela celého procesí, od vysokých dívek z první třídy, se šeptem ozývala slova:

„Hnus! Kaše je zase připálená!“

„Ticho!“ nakázal jakýsi hlas; tentokrát nepatřil slečně Millerové, nýbrž jedné z učitelek vyšších tříd, drobné tmavé osůbce, elegantně oblečené, ale poněkud zasmušilé, kte-

rá se usadila do čela jednoho stolu, zatímco u druhého zaujala čelné místo statnější dáma. Marně jsem se rozhlížela po té, kterou jsem spatřila včera večer; nikde tady nebyla; na konec stolu, kde jsem seděla já, se posadila slečna Millerová, a stejné místo u toho vedlejšího zaujala zvláštní, cize vyhlížející starší dáma, jak jsem později zjistila učitelka francouzštiny. Byla pronesena dlouhá děkovaná modlitba a poté jsme zazpívaly žalm; pak služebná donesla učitelkám čaj a snídaně začala.

Vyhladovělá a nyní velmi slabá jsem bez přemýšlení o chuti jídla jednu dvě lžice své porce spolkla; ale jakmile se ostří hladu trochu otupilo, uvědomila jsem si, že mám před sebou nechutnou hmotu – připálená ovesná kaše je téměř stejně odporná jako shnilé brambory; i oběti hladomoru by se z ní udělalo zle. Lžice se pohybovaly pomalu: viděla jsem, jak dívky jídlo ochutnávají a snaží se je polknout, ale ve většině případů to úsilí brzy vzdaly. Snídaně byla u konce, a nikdo se nenasnídal. Poděkovaly jsme za to, co jsme nedostaly, odzpívaly další žalm a poté jsme se přemístily z jídelny do učebny. Odcházela jsem mezi posledními, a když jsem mījela stoly, všimla jsem si, jak jedna z učitelek zvedla miskou kaše a ochutnala ji; pohlédla na ostatní; všechny se tvářily nesouhlasně a jedna z nich, ta obtloustlá, zašeptala:

„To je odporné! Taková hanba!“

Do začátku další lekce zbývala čtvrt hodina, během níž učebna tonula v báječném zmatku; zdálo se, že v této době smíme mluvit nahlas a volněji, a dívky toho privilegia využívaly. Všechny rozhovory se týkaly snídaně, kterou žačky do jedné ošklivě pomlouvaly. Chudinky! Byla to jediná útěcha, kterou měly. Z učitelek byla nyní ve třídě pouze slečna Millerová: obstoupila ji skupinka starších dívek a hovořily s vážnými, hněvivými gesty. Zasllechla jsem párkrát jméno pana Brocklehursta, načež slečna Millerová nesouhlasně

zavrtěla hlavou, ale příliš se nesnažila potlačit všeobecné pobouření: nepochybně je sdílela.

Když hodiny ve třídě odbily devátou, opustila slečna Millerová svůj kroužek, postavila se doprostřed místnosti a vykřikla:

„Ticho! Na místa!“

Opět zavládla kázeň: do pěti minut se chaotický dav proměnil v řád a babylonskou změt jazyků vystřídalo téměř naprosté ticho. Učitelky vyšších tříd dochvilně zaujaly svá místa, ale přesto se zdálo, že všichni čekají. Na lavicích kolem stěn místnosti sedělo nehybně a vzpřímeně osmdesát dívek, připadaly mi jako podivná společnost: všechny měly vlasy hladce sčesané dozadu, nikde ani jediná kudrlinka; oblečené byly v hnědých, vysoko střižených šatech s úzkým šátkem na krku, zastrčeným do výstřihu; kolem pasu měly uvázané plátěné kapsy (trochu podobné brašnám skotských horalů), které jim sloužily jako pracovní taštičky; všechny také měly hnědé vlněné punčochy a venkovské boty s mosaznými přezkami. Asi tak dvacítka z nich byly už dospělé dívky, nebo spíše mladé ženy; ten úbor jim neslušel a i ty nejhezčí v něm vypadaly divně.

Pořád jsem si je prohlížela a také jsem chvilkami pokukovala po učitelkách – žádná z nich se mi tak úplně nelíbila, neboť ta zavalitá vypadala trochu hrubě, ta tmavá dost prchlivě, cizinka drsně a výstředně a chudinka slečna Millerová byla zarudlá, ošlehaná povětřím a uštvaná – když tu, zatímco můj pohled bloudil od jedné tváře ke druhé, celá škola naráz vstala, jako by všechny dívky vymrštilo společné pérko.

Co se děje? Neslyšela jsem žádný pokyn; zaskočilo mě to. Než jsem se vzpamatovala, dívky už zase seděly, ale jelikož se všechny oči nyní upíraly k jednomu bodu, i můj zrak se obrátil oním směrem a já spatřila dámu, která mě večer přijímala. Stála na konci dlouhé místnosti, u krbu, neboť na

obou koncích třídy hořel oheň, a prohlížela si mlčky a vážně obě řady dívek. Slečna Millerová k ní přistoupila, zjevně se na něco zeptala, a když obdržela odpověď, vrátila se na své místo a nahlas řekla:

„Dohlížitelko první třídy, přines glóby!“

Než byl pokyn splněn, dáma zvolna přecházela po místnosti. Patrně mám značně vyvinutý orgán uctívání, neboť si do dnešního dne uchovávám pocit obdivného úžasu, s nímž moje oči sledovaly její kroky. Nyní, na denním světle, se ukázalo, že je vysoká, půvabná a pěkně stavěná; hnědé oči s vlídným světlem v duhovkách a jemné čárkování dlouhých řas kolem tlumily bělost vysokého čela; na spáncích měla sytě tmavohnědé vlasy stažené do okrouhlých ruliček podle dobové módy, která nepředepisovala ani hladké vlny, ani dlouhé prstýnky; její šaty, rovněž podle nejnovější módy, byly z fialové látky, zdobené jakýmsi španělským lemováním z černého sametu, a u pasu se jí leskly zlaté hodinky (hodinky nebyly tenkrát tak běžné jako dnes). Aby měl čtenář úplný obrázek, nechť si k němu přidá jemné rysy tváře, pleť bledou, ale čistou, majestátní výraz i postoj, a bude mít, alespoň natolik, jak je možné vyjádřit ji slovy, přesnou představu o vzhledu slečny Templeové – Marie Templeové, neboť toto jméno jsem později spatřila vepsané do Knihy společných modliteb, kterou mi svěřila, abych ji odnesla do kostela.

Ředitelka lowoodské školy (neboť tou byla) usedla ke dvěma glóbulům na jednom ze stolů, povolala k sobě první třídu a zahájila hodinu zeměpisu; přidělené učitelky k sobě povolaly nižší třídy. Opakování dějepisu, mluvnice a podobně trvalo hodinu; následovalo další psaní a aritmetika a slečna Templeová vyučovala některé ze starších dívek hudbě. Trvání každé lekce odměřovaly hodiny, a ty nakonec odbily dvanáctou. Ředitelka vstala.

„Chtěla bych žákyním něco sdělit,“ oznámila.

Mezi dívkami to s koncem vyučování už začalo šumět, ale když promluvila, okamžitě všechny umlkly. Pokračovala:

„Dnes ráno jste dostaly snídaní, která se nedala jíst; jistě máte hlad. Nařídila jsem, abyste všechny dostaly k přesnídávce chléb a sýr.“

Učitelky na ni poněkud překvapeně pohlédly.

„Je to na moji zodpovědnost,“ dodala směrem k nim vysvětlujícím tónem a poté ihned odešla.

Vzápětí donesli a rozdělili chléb a sýr, k veliké radosti a osvěžení celé školy. Potom se ozval pokyn: „Do zahrady!“ Všechny si nasadily hrubé slaměné čepce se šňůrkami z barevného kalika a oblékly kabátky z hrubé šedé vlny. Dostala jsem podobné vybavení a následovala jsem proud děvčat ven na čerstvý vzduch.

Zahrada byla široká a obklopená zdmi tak vysokými, že se z ní nenabízela sebemenší výhled; po celé jedné straně se táhla krytá veranda a široké chodníky lemovaly ústřední prostor, rozdělený na tucty malých záhonků; ty měly jednotlivé žákyně přidělené a pěstovaly na nich rostliny; každý záhonek měl tedy svou majitelku. Když byly v plném květu, vypadaly nepochybně krásně, ale nyní, v druhé půli ledna, bylo vše zpustošené zimou, hnědé a odumřelé. Otrásla jsem se a rozhlédla se kolem sebe: na pobyt venku to byl nepříjemný den – sice úplně nepršelo, ale obloha byla zatážená a mrholila z ní nažloutlá mlha; všechno pod nohama bylo pořád rozmáčené po včerejších přívalech. Zdatnější z dívek běhaly kolem a hrály činorodé hry, ale hrstka těch bledých a hubených vyhledala přístřeší a ochranu před větrem na verandě, a jak hustá mlha pronikala do jejich roztřesených těl, z toho hloučku se často ozýval dutý kašel.

Až dosud jsem s nikým nepromluvila a zdálo se, že si mě nikdo vůbec nevšiml; postávala jsem osaměle stranou, ale na takový pocit opuštěnosti jsem byla zvyklá a příliš mě netísnil. Opřela jsem se o sloup verandy, přitáhla si šedý